

Prijs f 2,50

bomen | nieuws

Nummer 1 - voorjaar 1995

Een uitgave van de Bomenstichting

bomen
stichting

25 jaar stichting

IN GESPREK MET BOMEN I

van vrijdag 12 mei - 17.00 uur tot zondag 14 mei - 16.00 uur

m.m.v. Joke Bloksma
Maja Kooistra

Ontdekkingsweekend om in jezelf zoveel rust te vinden dat je van daaruit in intuïtief contact kunt komen met de bomen in het park. Welke kwaliteit ondervind je bij de verschillende soorten bomen? Hoe is het energieniveau van gezonde en ongezonde bomen? Waar heeft een boom behoefte aan? Wat kun je als mens bomen aanbieden in een ongezonde omgeving? Een weekend vol afwisseling tussen aandacht voor je binnenwereld en je buitenwereld.

Conferentie: f 195,- Verblijf: éénpers.kamer f 210,- tweepers.kamer f 195,-

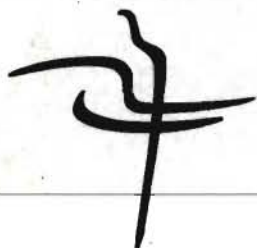
IN GESPREK MET BOMEN III

van vrijdag 8 september - 17.00 uur tot zondag 10 september - 16.00 uur

m.m.v. Joke Bloksma
Maja Kooistra

Een verdieping van de ontdekkingsreis van "Ingesprek met bomen-I en bomen-II (vond vorig jaar plaats). Ervaren van verschillende niveaus en kwaliteiten van de uitstraling van bomen. Welk contact hebben bomen onderling? Waar ligt de kracht van verschillende boomsoorten? Waar hebben bomen behoefte aan? Contact en beïnvloeding op afstand. De nadruk ligt ook in dit weekend op het zelf ervaren. Voorkennis van de conferentie Bomen I en II is, met de oog op de inhoud van het programma, noodzakelijk.

Conferentie: f 195,- Verblijf: éénpers.kamer f 210,- tweepers.kamer f 195,-

Land en Bosch

Conferentieoord in het Gooi

Leeuwenlaan 40
1243 KB 's-Graveland
telefoon 035-561309
telefax 035-561625

Specialisten in bomenonderzoek

De produktgroep Groenadvies doet al meer dan 20 jaar onderzoek om de straatboom een aanvaardbare groeiplaats te verschaffen. Het gaat daarbij vooral om de bodemkundige factoren. OMEGAM adviseert bij slechte groei en ziekte van bomen. Ook voor nieuw aan te leggen groenvoorzieningen en in geval van herprofilering worden adviezen uitgebracht. Meer weten? Stuur de bon op of bel: 020-5976666. OMEGAM, antwoordnummer 39114, 1090 WC Amsterdam.

advies

inventarisaties
analyse grond
bemesting
gasmetingen
keuren bomen
boomtaxatie
bescherming
groenwacht
bomengrond
verplanten

OMEGAM-Groenadvies is een produktgroep van **OMEGAM**, bureau voor milieu en geotechniek

Stuur mij meer informatie

bo.94

aanvrager

organisatie

functie

adres

pc/plaats

OMEGAM, kwaliteit in onderzoek

OMEGAM

In dit nummer ...

Een uitgave van de
Bomenstichting te
Utrecht
Oplage: 4250

Eindredactie en
vormgeving:
Frank Moens

Redactie:
Aart de Veer
Joop Comijs
Marjan van Elsland
Roelie de Weerd

Productie:
Jacqueline Langras

Aan dit nummer werkten
mee:

Jan Couenberg
Wim Crooymans
Gerard Grimberg
Marijcke van Hasselt
Tom Klinkspoor
Edwin Koot
Pierre Lombarts
Paula Veen-Voskuij
H. van Wijhe-Ruys

Redactieadres:
Bomenstichting
Oudegracht 201-bis
3511 NG UTRECHT
(030) 34 07 78
fax (030) 31 03 31

Druk:
Van den Berg's Drukkerij
- Maarn

Bomennieuws is voor
donateurs gratis,
abbonementen f 35,-
per jaar.
Verschijnt 4 keer per jaar
ISSN 0166-784 X

Overname van artikelen
en berichten na overleg
met de redactie.

Bomennieuws is gedrukt
op 100%
kringlooppapier, volledig
chlorovrij gebleekt.

Voor u ligt het eerste nummer van de 20^e jaargang van Bomennieuws. Op zich een gedenkwaardig jaar in de geschiedenis van dit tijdschrift. Nog veel gedenkwaardiger is het feit dat de Bomenstichting 25 jaar bestaat. Officieel werd de stichting op 8 juli 1970 opgericht in het eerste Europese natuurbeschermingsjaar. Vijftientig jaar later is er opnieuw een Europees natuurbeschermingsjaar. De officiële start daarvan was op 2 februari j.l. De Bomenstichting laat haar jubileum natuurlijk niet ongemerkt voorbij gaan. We beginnen dit jaar met een fotowedstrijd. Op bladzijde 25 kunt u lezen hoe u mee kunt doen. Binnenkort zal daar ook in veel dag- en weekbladen een aankondiging van te zien zijn. Wat we verder voor dit jaar in petto hebben leest u in het komende nummer, maar u krijgt alvast een voorproefje.

Misschien is het u opgevallen dat we zijn overgestapt op wit kringlooppapier. De kwaliteit van het kringlooppapier is de laatste jaren sterk verbeterd. Ook de processen om het ingezamelde papier weer om te vormen tot nieuw papier zijn milieuvriendelijker geworden. De reden om vast te houden aan het grauwe kringlooppapier was daardoor weggenomen.

6

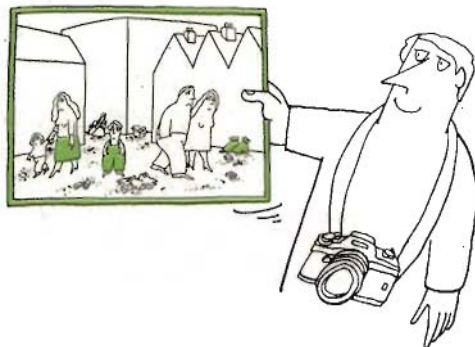
Waardevolle bomen in Zeeland

Fort Minnaard, coördinator van de Stichting Zeeuws Landschapsbeheer en Luciën Calle, contactpersoon van de Bomenstichting schrijven over de monumentale bomen in deze provincie. Hoewel je bij het open Zeeuwse landschap niet direkt aan monumentale bomen denkt, staan ze er wel degelijk.

25

Een mooie boom voor de kaalste plek

Met het verschijnen van dit nummer begint de wedstrijd, waarin we elke Nederlander oproepen een beschrijving van wat naar zijn of haar idee de kaalste plek van Nederland is waar een 25 jarige boom niet zou misstaan.

En verder in dit nummer ...

De boom in: De lindeboom	4	500 jarige eik brengt mensen met elkaar in contact	27
Kappen dwarsbomen	5	Bomenliefhebbers op vlinderjacht?	27
Wat merkt de burger van de nieuwe Algemene Wet Bestuursrecht?	10	De prijs van de sociale veiligheid	27
Stamgast: Gerard Grimberg	11	Nieuw arboretum in Winterswijk	28
De Mammoetboom in bosverband - 2	13	Bewerkers van inlands hout gaan krachten bundelen	28
Dendrologische overpeinzingen: De feestelijke gedaanteverwisseling	16	Oeroude boomsoort ontdekt	28
Ruim 400 voorstellen, Europees Natuurbeschermingsjaar	18	Voor u gelezen	29
Geslaagde contactpersonendag	19	Einheidsprijs 1995 waardebeoordeling bomen	29
Ingesprek met bomen	20	Boeken	30
Linden in Nuenen en Breda toegetakeld	21	Agenda	31
Subsidie voor aanplant Robinia-bos	27	Boos	32

Op de voorpagina:

Boomgaard in lentetooi
foto: Buro Kloeg, natuur- &
milieuvorlichting

De lindeboom

In de bossen bij Eelde staat een fraaie lindeboom. Op zich niets bijzonders, want in een bos staan wel vaker fraaie bomen. Daar is het tenslotte een bos voor. Maar deze lindeboom die ik bedoel, staat op het binnenterrein van een drugvrije therapeutische gemeenschap voor jonge mensen met verslavingsproblemen. Die gemeenschap heet de Breegweestee en ligt verscholen in de bossen bij Eelde. In het tehuis rondom die lindeboom wonen jongens en meisjes die proberen van hun verslaving aan alcohol, drugs, medicijnen of gokken af te komen. Het is een samengeraapt stel dat daar zit. Ontwortelde jongeren die in de maatschappij zijn vastgelopen en zich in de Breegweestee hebben verzameld om weer uit de prut omhoog te kruipen. De naam Breegweestee is ontleend aan het boek 'In de Ban van de Ring' van Tolkien. In dat boek verzamelden de 'hobbits' zich in het plaatsje Breegweestee om samen op zoek te gaan naar een betere wereld.

Die lindeboom is een gaaf exemplaar met een mooie volle kruin. Ik weet dat omdat ik er vaak onder heb gezeten als ik mijn zoon opzocht, die daar bezig was af te kicken van flipperkasten. Ik werd ter plekke verliefd op die boom. Voor de bewoners van de Breegweestee is die lindeboom erg belangrijk. Die boom is een herontdekken van henzelf. Die lindeboom op de binnenplaats betekent voor hen nieuw leven. Die boom geeft hun hoop op de toekomst. Zoals die lindeboom daar diep en stevig in de grond geworteld staat, zo willen de bewoners weer met beide benen stevig op de grond komen te staan. Ze koesteren die boom. Niemand zal er een takje afrukken. Als

bezoekers de aandrang voelen opkomen om eens lekker in de boom te gaan hangen, wordt dat bijna als heiligschennis beschouwd. Ze worden dringend verzocht er met hun tengels af te blijven. Want het is hùn boom. Soms zag ik een bewoner stilletjes onder de boom zitten, starend in de verte. De boom deed me dan aan een moederkloek denken waar je lekker onder weg kon kruipen. Die lindeboom is ook het logo en het symbool van de Breegweestee.

Ik moest aan die lindeboom denken toen ik op een vroege ochtend achter het raam van het café voor vroege vogels in Hoog Catharijne aan mijn kopje koffie slurpte. Dat lijkt een beetje raar, want Hoog Catharijne heeft geen lindebomen. Alleen beton. Afwezig keek ik naar de stroom gehaaste mensen die door mijn blikveld schoof. Pas bij mijn laatste slokje zag ik hem staan. Hoewel, hij hing meer. Wezenloos zakte hij steeds opzij. Zijn hoofd knikkebolde op zijn slappe romp. Een vieze regenjas hing om zijn lijf. Zijn lodderige ogen gingen schuil achter vette slierten piekhaar. De verpaupering droop van hem af. De knaap had steun gezocht tegen de winkelpui van een modezaak. Daardoor kreeg de uitgestalde confectie achter hem een glans van haute couture.

Hij is niet bepaald 'een boom van een kereel', schoot het door me heen. Omdat ik iets met bomen heb, lijkt dat een afgezaagde inval, maar het was ook nog te vroeg voor originelere invallen. Ik bleef gefascineerd naar hem kijken. Hij was het enige rustpunt wat door het raam te zien was. Zou zijn moeder weten waar hij vannacht uithing, vroeg ik me af. Want ook zo'n jongen moet ergens een moeder hebben. Met deernis slobberde ik aan mijn tweede bakje koffie, want ik was nog bezig wakker te worden. Aan een tafeltje verderop zat een vrouw met een kind. Ze vielen mij op door hun onderdrukt gegiechel. Ze hadden zichtbaar lol om hem. Elke keer als die jongen dreigde om ver te rollen, veerden moeder en kind lachend overeind. Zoiets van 'Doet-ie het of doet-ie het niet'. Mijn hart kromp ineen. Ik ergerde mij aan dat stomme mens en wenste haar kind een verslaving toe. Ik geef toe dat het niet netjes van mij was, maar ze vroeg er om.

Over mijn bak koffie keek ik opnieuw naar de jongen tegen die kale winkelpui. Een hopeloos geval. Intussen was hij helemaal onderuit gezakt. Hij hing er onmenselijk en zielsverlaten bij. Voorbijgangers haastten zich langs hem heen. Moeder en dochter vermaakten zich nog steeds schaamteloos. Mijn koffie smaakte niet meer. Toen ik het café verliet wierp ik nog heel even een Samaritaanse blik op die jongen tegen de winkelpui. Hij zat zo ongemakkelijk, omringd door het kille beton van Hoog Catharijne. Ik gunde hem een warm plekje onder die lindeboom daar in de bossen bij Eelde. Want daar heeft hij misschien nog toekomst op een betere wereld.

Roelle de Weerd

Kappen dwarsbomen

Edwin Koot

Nog steeds verdwijnen er 'zomaar' bomen in Nederland. De Bomenstichting probeert ongebreidelde kapdrang, met uw hulp, in goede banen te leiden.

Veenendaal

Veertien iepen langs de Stationsstraat vormen de karakteristieke entree van Veenendaal. Vroeger stonden er nog veel meer, maar storm en iepeziekte vergden hun tol. Eind vorig jaar kondigde de gemeente plotsklaps een kapvergunning aan voor alle bomen. De bomen zouden het uitzicht teveel belemmeren. Door de toegenomen drukte op deze invalsweg zouden gevaarlijke situaties ontstaan. Deze aankondiging ontlokt een massaal protest, waaronder dat van praktisch alle bewoners van de straat. Ook de Bomenstichting reageert met een protestbrief. Zij vraagt zich af of de verkeersveiligheid wel gediend is met kap van de bomen. "Het uitzicht mag dan verbeterd worden, maar de gemiddelde snelheid van de automobilist zal omhoog gaan door het wegvallen van het (visueel) vernauwende effect van de bomen", aldus de brief. Uiteindelijk ziet ook de gemeente in dat er naar andere oplossingen gezocht moet worden. Zij besluit dat de bomen blijven staan.

Enkhuizen

De Kastanjelaan in Enkhuizen kampt met een bekend probleem. De stoeptegels worden namelijk door de wortels opgedrukt. De gemeente komt met een even bekende oplossing: de helft van de paardekastanjes moet worden gekapt. De Bomenstichting is het met de bewoners eens dat dit op het eerste oog een weinig creatieve oplossing is. Andere argumenten zijn echter dat de bomen te dicht op elkaar staan en de lantaarnpalen in de kruinen staan. Gelukkig is de gemeente niet ongevoelig voor de protesten. De Bomenstichting wordt door de gemeente uitgenodigd om de plannen nader onder

de loop te nemen. Onze bevindingen zullen dan meegenomen worden in het uiteindelijk advies.

Dordrecht

In een tuin aan de St Jorisweg te Dordrecht staat een drietal oude bomen er zeer treurig bij. Een boomknoeier heeft zo'n beetje de hele kroon van de bomen verwijderd. De gemeente had onlangs nog een kapvergunning voor één van de bomen geweigerd. Dus besloot de eigenaar dan maar, de bomen 'een kopje kleiner' te maken. Hij wist blijkbaar niet, dat hij daarmee de kapverordening van Dordrecht overtrad, want daarin staat, dat 'verminking' niet mag. En in soortgelijke gevallen is de veroorzaker van dit soort verminkingen veroordeeld. Er is dus jurisprudentie over. Onze kontaktpersoon Elly van Duijn heeft proces verbaal laten maken en de schade laten taxeren.

Het taxatierapport stelt dat de schade aan de bomen ongeveer f 90.000,- bedraagt. De Bomenstichting hoopt, dat de officier van justitie positief reageert en dat de knoeier wordt veroordeeld.

Boombescherming

Gelukkig zijn er ook nog positieve geluiden te horen in Bomenland. Zo is dezelfde gemeente Dordrecht bezig met het invoeren van een nieuwe bomenverordening. Ook in Apeldoorn is men hard op weg een nieuwe bomenverordening vast te stellen. De gemeente Groningen tenslotte gaat al haar monumentale bomen op een lijst zetten en deze bomen zullen een speciale bescherming genieten.

'Snoeibeurt' van een paardekastanje en een iep in Dordrecht. Commentaar is overbodig.

Waardevolle bomen

Luciën Calle en Foort Minnaard zijn medewerker en coördinator van de Stichting Landschapsverzorging Zeeland (SLZ).

Luciën Calle en Foort Minnaard

Menigeeen zal zich afvragen: waardevolle bomen in Zeeland, zijn die er dan? Zeeland is immers een provincie met een open landschap. In vergelijking met andere provincies en zeker met andere landen staan hier inderdaad weinig waardevolle bomen. Toch zijn er ook in Zeeland wel bomen waar we met recht trots op mogen zijn. Bomen die een vergelijking met andere op de nationale lijst van monumentale bomen met glans kunnen doorstaan. Bomen waarop we zuinig moeten zijn.

lependijk op Tholen

foto: SLZ

Het begrip waardevolle boom is relatief. Er zijn diverse waarden die daarbij een rol spelen, zoals historische, landschappelijke en ecologische. Vaak zijn die waarden niet exact meetbaar en derhalve mede afhankelijk van persoonlijke opvattingen. Als we kijken naar de kolossale vleugelnoot in de tuin van het gasthuis in Middelburg, zal niemand twijfelen aan de enorme waarde van deze

boom. Met een omtrek van wel 780 centimeter is het, voorzover tot nu toe bekend, zelfs de op één na dikste boom in Nederland! Bovendien is het de oudste vleugelnoot in Nederland.

Landschappelijke waarde

Bomen spelen een belangrijke rol bij de aankleding van het landschap. In Zeeland gaat het daarbij vooral om bomenrijen langs wegen en op dijken, windschermen rond boomgaarden en erfbeplantingen. Het landschap is op dit moment aan het veranderen doordat twee boomsoorten aan het verdwijnen zijn die door hun dominante verschijning generaties lang het landschap hebben vorm gegeven. Het zijn de Hollandse iep, ondersoort Belgica, die overal op dijken en langs wegen werd aangeplant en de Italiaanse populier die voornamelijk voor windschermen werd gebruikt. De iep verdwijnt door de iepenziekte, de Italiaanse populier door zijn hoge vatbaarheid voor andere ziekten, bijvoorbeeld bacteriekanker en schorsbrand. Ook een aantal typische klonen van de Amerikaanse populieren verdwijnt uit ons landschap, zoals de Marilandica en de Serotina. Zij worden vervangen door andere hoger houtproductieve populieren. Prachtige monumentale Marilandica's kunt u zien langs het Blauwe Torenpad te Sluis. Deze machtige bomen met hun tot dertig meter hoge kronen bepalen zeer nadrukkelijk het landschapsbeeld.

Historische waarde

Een boom heeft historische waarde als zijn leeftijd heel hoog is, de boom op één historische plaats groeit of in het kader van een historische gebeurtenis werd aangeplant. Veelvuldig zijn bij voorbeeld Wilhelminabomen aangeplant, ter herinnering aan een bezoek of jubileum van koningin Wilhelmina. En nog maar kort geleden zijn in het hele land veel Beatrixlinden aangeplant. Oude bomen hebben veel meegemaakt. Zo staat er aan de Kruisweg bij Hoofdplaat, direct langs een sloot, een vijfentachtigjarige zomereik. Tijdens de Tweede Wereldoorlog trof een bom deze eik, veel scherven boorden zich in de stam en een deel van de takken werd weggeslagen. Wonderwel overleefde de eik deze aanslag. Maar hij kreeg nog meer te verduren. Doordat de eik aan de slootkant groeide had hij maar aan één kant wortels kunnen vormen. De sloot moest enige tijd geleden een paar meter worden verlegd. De eik kon daarbij wel blijven staan,

in Zeeland

maar kwam nu aan de overkant van de sloot te staan. Daarbij verloor hij bijna al zijn wortels. Ook de deze aanslag wist de eik te overleven. Nu staat de boom nog te kwijnen en alweer een nieuwe bedreiging is daar. Nieuwe aanplant van populieren zet de eik in de schaduw.

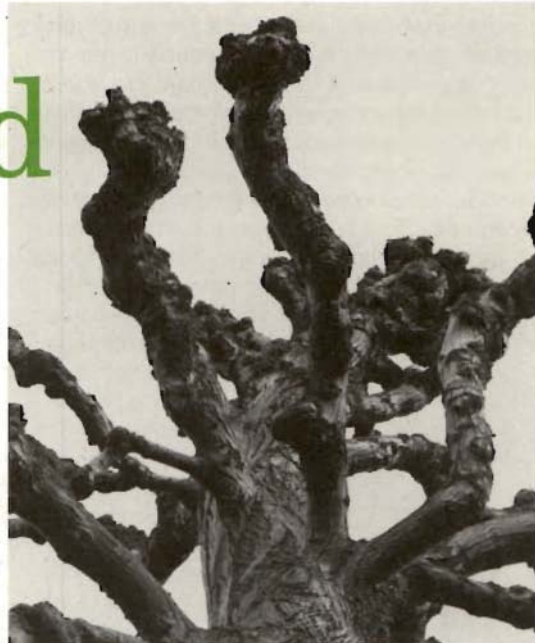
Overigens hebben de diverse oorlogen ook voor bomen veel negatieve gevolgen gehad. Zo werd tijdens de Eerste Wereldoorlog hout van de Walnoot gebruikt voor het maken van geweerkolven. In Zeeland, waar veel walnoten staan, zien we daarom bijna geen walnoten die ouder zijn dan honderd jaar. Overal waar gevochten is, zijn in oudere bomen granaatscherven terug te vinden. Veel bomen waarvan een deel van de kroon of de stam werd weggeschoten, groeiden door. Nog steeds zijn er in ons landschap dergelijke misvormde bomen te zien. Langs de Torenweg bij Groede staat een oude paardekastanje waaronder een Frans kanon heeft staan schieten. Door de enorme hitte die daarbij vrij kwam is dat deel van de boom dat boven het kanon hing, weggeschroeid, wat nu door de asymmetrische vorm van de boom nog steeds is te zien.

Ecologische waarde

De ecologische waarde van monumentale bomen wordt vooral bepaald door de hoeveelheid en de verscheidenheid van organismen die van oudere bomen afhankelijk zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan de holenbroeders onder de vogels, zoals spechten of boomkruipers, of aan de aanwezigheid van een kolonie vleermuizen. Zo zijn in de ruim tweehonderd jaar oude eiken op de Elderschans bij Aardenburg watervleermuizen en rosse vleermuizen aangetroffen. Spectaculair groot is ook het aantal soorten insecten en zwammen dat van oudere bomen afhankelijk is. Het zijn vooral soorten die leven in minder vitaal, dood of rottend hout. Doordat bomen met veel stervend of dood hout in ons land meestal snel 'opgeruimd' worden, krijgen deze organismen nauwelijks een kans. Hier zou een mentaliteits- en beleidsverandering op zijn plaats zijn.

Genetische waarde

Een element waarvan sinds kort het belang meer en meer wordt onderkend, is de genetische waarde van oude bomen. Kritisch Bosbeheer heeft met subsidie van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een onderzoek gedaan naar de genetische kwaliteit van onze inheemse bomen en struiken. In het rapport van N. Maes, T. van Vuure en G. Prins, *Inheemse Bomen en struiken in Nederland, Bedreiging, behoud en herintroductie van inheems genemateriaal*, 1991, worden de conclusies samengevat. Het blijkt dat veel inheemse soorten wel aangeplant worden, maar dat de oorsprong van het plantgoed meestal uitheems is. Zo worden er in Nederland wel veel zomereiken aangeplant, maar de herkomst van dit plantmateriaal is meestal Zuid-Europa, omdat daar de zomereiken betere groeikwaliteiten hebben. En omdat die

Zuideuropese zomereiken kunnen kruisen met onze inheemse (het is immers dezelfde soort) worden de inheemse zomereiken door dit uitheems genetisch geweld weggedrukt.

De situatie lijkt alarmerend. Slechts 14,8% van de inheemse soorten kan zich goed handhaven. Bij het behoud en de herintroductie blijken met name oude waardevolle bomen een belangrijke rol te kunnen spelen. Omdat de ze bomen al zo oud zijn, hebben ze vaak zuiver inheemse genetische eigenschappen. Enkele honderden jaren geleden werd er nog niet op zo'n grote schaal uitheems materiaal aangeplant. De bescherming van deze oude waardevolle bomen als genenbank is urgent.

*Abbeiding boven:
een knot-zilverlinde in
Wemeldinge.
foto: R. Bijl*

*Lindenbercau bij de
Nederlands Hervormde
kerk in Scherpenisse
foto: Foort Minnaard*

Inventarisatie

In Zeeland was de Stichting Landschapsverzo-
ging Zeeland bij de inventarisatie van waardevolle
bomen behulpzaam. Uiteindelijk zijn er in Zeeland
ongeveer vijfhonderd objecten geregistreerd als
landelijk waardevol.

Naast de landelijk waardevolle bomen zijn er uiter-
aard nog veel meer bomen die op zich zelf waarde-
vol zijn, maar die er landelijk niet uitspringen. In
een gedeelte van de provincie (Zeeuwsch-Vlaan-

Linden op vliedbergjes in Zuid-Beveland bij Goes
foto:SLZ

deren en Zuid-Beveland) zijn die bomen inmiddels ook geïnventariseerd. Ze zijn verdeeld in provinciaal en regionaal waardevolle bomen. Van al deze bomen zijn tal van gegevens genoteerd in een databank die beheerd wordt door de Stichting Landschapsverzorging Zeeland. Door deze inventarisatie is er een redelijk beeld ontstaan van de waardevolle bomen in Zeeland. In de eerste plaats valt de invloed van watersnoodrampen op,

en dan met name die van 1953. Veel bomen zijn het slachtoffer geworden van het zoute zeewater. Op Schouwen-Duiveland en Tholen en in de gemeente Reimerswaal zijn mede hierdoor weinig oude bomen te vinden.

Veel van de meest bijzondere bomen staan binnen de bebouwde kom. De stad Middelburg spant daarbij wel de kroon, maar ook in Goes, Zierikzee en Hulst staan veel waardevolle bomen. Bij de kleinere kernen springen onder andere Zuid-dorpe en Kloetinge er

uit. De oudere bomen worden aangetroffen langs straten en op pleinen, in parken en tuinen, op kerkhoven en rond kerken. Opvallend zijn de vele oude villa's (pastorie, dokterswoning, en dergelijke) met in de tuin een bonte verzameling van interessante oude bomen.

Langs straten en op pleinen zijn meestal veel bomen van een zelfde soort te vinden. Vooral linden, paardekastanjes en platanen zijn vroeger veel geplant. In parken en tuinen zijn daarentegen veel verschillende soorten te vinden, waaronder soms ware zeldzaamheden. Beuken, linden en vleugelnooten komen hier veel voor. Opvallend zijn ook de vele soorten vruchtbomen, zoals walnoten, zwarte moerbeien, mispels, amandelen, appels en peren. Men heeft ook allerlei snoeivormen (prieeltjes, poortjes, hagen, diervormen) toegepast in de tuinen. Meestal zijn daar soorten als buxus en taxus voor gebruikt. Op kerkhoven zijn heel vaak treurbomen geplant. De treurwilg is overbekend, maar ook treuressen en treurbeuken zijn er vaak te vinden en ook de doodsbenderboom is er een regelmatige verschijning.

Een opvallend element bij diverse kerken wordt gevormd door de zogenaamde 'trouwlaantjes'. In vorm gesnoeide linden overkoepelen het toegangspad naar de kerkdeur. De linde is in de mythologie nauw verbonden met liefde en geluk. Het is dus niet zo vreemd dat juist deze soort gebruikt is. Mooie voorbeelden zijn nog te vinden bij de kerk in Poortvliet en in Kloetinge. Van de linde zijn trouwens nog meer fraaie snoeivoorbeelden te vinden. De toepassing als leiboom is bij velen bekend, soms als rij bomen in een straat, soms een paar bomen aan de zuidkant van het huis om in de zomer schaduw te geven. Een heel mooi voorbeeld van een lange rij leilinden is te vinden in de dorpsstraat in Wemeldinge. Overigens zijn ook andere bomen als leiboom gebruikt; vooral de peer is regelmatig zo gesnoeid.

Natuurlijk zijn ook buiten de bebouwde kom waardevolle bomen te vinden. Oudere erfplantingen bij boerderijen herbergen soms dezelfde bonte verzameling boomsoorten als de genoemde villatuinen. Soorten als walnoot en linde zijn heel vaak aangeplant. De snoeivormen van buxus en taxus zijn ook hier te vinden. Daarnaast zijn er enkele aardige uitschieters binnen de bomenrijen langs wegen en dijken. In enkele oudere landgoedbossen zijn ook interessante bomen te vinden, onder andere de Manteling op Walcheren, landgoed Landlust te Heinkenszand en de Elderschans te Aardenburg. Een aparte vermelding verdienen de Zuidbevelandse grenslinden, waarover al zoveel geschreven is. Waardevolle naaldbomen staan er weinig in Zeeland. Ze zijn vrijwel beperkt tot tuinen en parken. Toch zijn enkele fraaie exemplaren geïnventariseerd, onder andere mammoetbomen, ceder, slangedennen en taxussen.

Tenslotte nog enkele opmerkingen over de leeftijd van waardevolle bomen. Bomen met een leeftijd tot ongeveer honderd jaar worden veelvuldig aangetroffen. Bomen tussen honderd en tweehonderd jaar oud zijn al een stuk zeldzamer, maar komen hier en daar nog wel voor (vooral in tuinen en parken). Bomen ouder dan tweehonderd jaar zijn er heel weinig; meestal betreft het linden en zwarte moerbeien. Het is overigens erg moeilijk, of haast onmogelijk, om de leeftijd van dergelijke bomen nog goed te schatten. Alleen wanneer door mondelinge of schriftelijke overlevering bekend is wanneer ze geplant zijn, kan de leeftijd nauwkeurig worden aangegeven. Over het planten van bomen heeft men zich in het verleden echter niet al te druk gemaakt, waardoor er zelden iets op papier is gezet.

Vitaliteit

Over de vitaliteit van onze bomen is de laatste tijd veel te doen. Na een jarenlange periode van zwakke maar enigszins stabiele vitaliteit bleek uit onderzoek dat er in Nederland binnen een jaar een verdubbeling van het aantal zieke bomen heeft plaatsgevonden. De vitaliteit van waardevolle bomen is door de vaak zeer hoge leeftijd over het algemeen uiteraard wat minder dan die van de doorsnee boom.

Uitgesproken slecht gaat het met de essen (door heel de provincie), omdat nagenoeg alle oudere essen lijden aan de bastwoekerziekte. Met de iepen (zowel de klonen van de Hollandse als de Gladde iep) gaat het dramatisch slecht door de iepenziekte. Regio's waar de ziekte volop woekert zijn Westerschouwen en de Zak van Zuid-Beveland. De vitaliteit van de fijnspar (op de zandgronden in Zeeuwsch-Vlaanderen) gaat gestaag achteruit. Waarschijnlijk spelen hier verzuring en droge zomers een rol. Door deze droge zomers verdween ook een flink aantal oude beuken uit de provincie.

Incidenteel is de vitaliteit negatief beïnvloed door het voorkomen van een specifieke aantaster. Zo is op één van de oudste grenslinden op Zuid-Beveland (op de Noteboomdijk bij Nisse) de lindespintmijt aangetroffen. Deze boom, de dikste grenslinde met een omtrek van 422 centimeter, staat hierdoor te kwijnen.

Snelheid van verdwijnen

Hoe groot is de snelheid waarmee de waardevolle bomen door al dit soort factoren uit Zeeland ver-

dwijnen? Het is moeilijk om exacte cijfers te geven. In Zeeuwsch-Vlaanderen is de situatie het best bijgehouden. In drie jaar tijd zijn hier van de zesentachtig objecten (bestaande uit één of meer waardevolle boomgroepen) zeventien geheel of gedeeltelijk verdwenen; dat is ca. 20%. Daarbij moet gevreesd worden dat de snelheid van verdwijnen de komende jaren niet zal afnemen, gezien de verslechterende algemene vitaliteit en meer specifieke ziekten, zoals de iepeziekte. De voorspelling dat binnen tien jaar meer dan de helft van de waardevolle Zeeuwsch-Vlaamse bomen verdwenen zal zijn, lijkt realistisch. Hoe het er voorstaat in overig Zeeland is niet bekend.

Beleid

Twee zaken die een rol kunnen spelen bij de bescherming van waardevolle bomen, zijn subsidies voor achterstallig onderhoud en de kapverordeningen. Voor achterstallig onderhoud van landelijk waardevolle bomen kan in principe een subsidie worden gegeven door de Bomenstichting. Gemeenten zouden een vergelijkbare subsidie-mogelijkheid kunnen creëren voor de provinciaal of regionaal waardevolle bomen. In Zeeland hebben al enkele gemeenten zo'n specifieke regeling: Oostburg en Goes. De gemeente Kapelle overweegt het instellen van een dergelijke regeling.

Bijna alle Zeeuwse gemeenten hebben inmiddels een eigen kapverordening. De kapverordening is een instrument waarmee gemeenten het behoud van de boom tegen het belang van de velling kunnen afwegen. De aanvraag van een kapvergunning kan door een gemeente geweigerd worden. In de praktijk valt de beschermende werking van de kapverordening tegen. Uit een enquête die in 1988 onder de Zeeuwsch-Vlaamse gemeenten werd gehouden over de periode 1983-1988 bleek dat voor het kappen van bomen slechts zelden een vergunning werd aangevraagd en dat als er al een vergunning werd aangevraagd, die vrijwel altijd werd afgegeven. Er vond vrijwel geen controle

plaats op illegale kap en illegale kap werd bovendien vrijwel nooit juridisch vervolgd.

In 1992 werd dezelfde vragenlijst nogmaals voorgelegd aan de Oost-Zeeuwsch-Vlaamse gemeenten over de periode 1988-1991. De voorgaande conclusies zijn voor die jaren bijna letterlijk te herhalen: veel illegale kap, zelfs van monumentale bomen en weinig controle op illegale kap. Slechts in één gemeente werden vergunningen geweigerd en slechts twee keer werd illegale kap juridisch vervolgd.

Het komt overigens ook vaak voor dat illegale kap, als deze ontdekt wordt, achteraf gelegaliseerd wordt. Samenvattend kunnen we stellen dat de kapverordening in de praktijk, althans in Zeeuwsch-Vlaanderen, nauwelijks bescherming aan waardevolle bomen geeft. De herplantplicht die soms wordt

ve effect van de gemeentelijke kapverordeningen.

Aanbevelingen

Ondanks de verbeteringen die te bespeuren zijn in het beleid bij diverse organisaties, blijft nog veel over om tot een betere bescherming van onze waardevolle bomen te komen. Zo zouden meer gemeenten een subsidiebeleid voor achterstallig onderhoud kunnen voeren. In gebieden waar veel waardevolle iepen staan, moet de iepeziektebestrijding worden voortgezet. Ook in de voorlichtende sfeer kan veel worden gedaan, vooral door te informeren over het belang van het behoud van oude, kwijnende of dode bomen. Bij de aanvraag van een kapvergunning zou de natuurbescherming in een vroeg stadium bij de afweging betrokken kunnen worden. Ook van deze zijde kunnen constructieve voorstellen voor het behoud gedaan worden. En tenslotte moeten duidelijke keuzen gemaakt worden voor het behoud van waardevolle bomen; niet pas bij de aanvraag van een kapvergunning, maar nu. Waardevolle bomen kunnen dan in een landschapsbeleidsplan, bestemmingsplan of apart bomenbeleidsplan worden benoemd.

Grenslinden in Borsele.
foto: SLZ

Dit artikel verscheen eerder in: Zeeland 2/1 - Tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Jaargang 2, nummer 1, maart 1993. biz. 6-13.

Wat merkt de burger van de nieuwe Algemene Wet Bestuursrecht?

Marijcke van Hasselt

De brochure 'Bomen behouden met recht' met daarin ook voorbeeld bezwaarschriften is te bestellen door f 9,50 (incl. porto) over te maken op girorekening 2108755 van de Bomenstichting in Urtecht.

In het voorjaar van 1994 werd door een gezamenlijk initiatief van de actiegroep "Behoud de Beuk" te Apeldoorn en de Bomenstichting een nieuwe brochure uitgegeven met de titel: "Bomen behouden met recht!". Als lid van de actiegroep heb ik meegewerkt aan het schrijven van de tekst. Dankzij mijn werk als jurist bij een milieu-inspectie had ik het voordeel op de hoogte te zijn van de mogelijkheden die de wet geeft voor het opkomen voor bomen.

De uitgave 'Bomen behouden met recht!' was nodig geworden omdat de manier waarop men kan opkomen voor bomen per 1 januari 1994 was gewijzigd. Dit kwam door invoering van de Algemene Wet Bestuursrecht, die regels geeft voor bijvoorbeeld gemeenten rond het tot stand komen van beslissingen en hoe burgers daar weer tegen kunnen opkomen. In de brochure wordt stapsgewijs aangegeven hoe men dat kan doen.

Juist het verlenen van kapvergunningen is zo'n beslissing van de gemeente, waar burgers het vaak niet mee eens zijn. Het is dus belangrijk dat mensen die willen opkomen voor bomen, weten hoe dat moet.

Net als vroeger moet men beginnen met het indienen van een bezwaarschrift tegen het verlenen van die kapvergunning. De regels die dan gelden zijn veranderd, ook in het geval de gemeente geen rekening wil houden met het bezwaarschrift.

Rechtsongelijkheid dreigt

Wat merkt de burger nu van die nieuwe Algemene Wet Bestuursrecht? Ik zal daar enkele punten van noemen.

Een belangrijk punt is de *publicatie van de kapvergunning*. Tot nu toe was dat de allerzwakste schakel in het kapvergunningen beleid: men wist het gewoon niet en achteraf kan men weinig voor een gekapte boom doen.

De nieuwe wet zegt heel duidelijk in art. 3:40 t/m 3:42: "Een besluit treedt niet in werking voor het is bekendgemaakt". En dit betreft dan niet alleen de aanvrager, maar ook de andere belanghebbenden en als die laatsten er niet zijn, door kennisgeving in een nieuwsblad of "op een andere geschikte wijze". *Het kappen van bomen zonder dat iemand het weet is dus na 1-1-1994 verleden tijd!* Een kwaadwillend iemand kan dan toch pal na die bekendmaking gaan kappen, zodat dit voorschrift helaas niet echt kan garanderen dat er meer mogelijkheden zijn voor het behoud van de boom.

Een voordeel is dat de *termijnen* om bezwaar aan te tekenen en in beroep te gaan zijn *verlengd* (6

weken in plaats van een maand), dat gemeenten nu verplicht zijn om een ontvangstbevestiging te sturen, de bezwaarde te horen en binnen 6 tot hoogstens 10 weken uitspraak te doen.

Veel ingrijpender is dat men het *beroep* en het verzoek om schorsing (nu voorlopige voorziening geheten) niet meer moet indienen bij de Raad van State, zoals vroeger, maar bij de *rechtbank*, in het rechtsgebied waar de gemeente ligt die de vergunning heeft verstrekt. De nieuwe administratieve kamers van een van de 19 rechtbanken in Nederland. Die hebben tot nu toe nooit met dit soort zaken te maken gehad en het is te hopen dat deze rechters het belang van een boom onderkennen.

Hier dreigt *rechtsongelijkheid*. Het is denkbaar dat er heel verschillende uitspraken per arrondissement zullen komen. Zoals het vroeger kon gebeuren dat je bijvoorbeeld

invloed je rijbewijs werd afgepakt terwijl je in Arnhem alleen een geldboetetje behoeft te betalen. Zo kan nu binnenkort in het ene arrondissement elke boom vogelvrij worden en kan kaalslag het gevolg zijn, terwijl in het andere de waarde van bomen zal opwegen tegen andere belangen.

Nieuw is dat er nu ook *hogere beroep* mogelijk is, nu wel bij de *Raad van State*, maar daar zal het bij een boom door de lange tijd die de procedures kosten, in de meeste gevallen niet van komen.

Dwangsom om illegaal kappen tegen te gaan

Een groot voordeel van de nieuwe wet is dat de rechter bij zijn uitspraak nu een *dwangsom* op kan leggen, die verbeurd wordt als men de uitspraak niet naleeft. Dat kan wel eens een goede stok achter de deur zijn om illegaal kappen te voorkomen! Helaas zijn de *kosten* om te procederen erg veel *hogere* geworden. Wel heeft de nieuwe wet veel meer mogelijkheden om proceskosten en nu ook andere schade vergoed te krijgen, maar eerst zullen toch burgers bereid en in staat moeten zijn, de kosten voor te schieten.

Ondanks de mogelijkheden van de Algemene Wet Bestuursrecht kan het voor een boom, als deze gekapt is, wel eens te laat zijn. Op dat moment is het vooral de *milieu-Officier van Justitie* die achteraf door vervolging van het illegale gedrag kan voorkomen dat dit zich herhaalt. Burgers doen er dus goed aan na te gaan of die Officier wel op de hoogte is gesteld.

Hoe tegenstrijdig het ook klinkt: ik hoop dat de brochure veel gebruikt zal gaan worden. Op dit moment, waarin voor gemeenten economische belangen vóór alles lijken te gaan, hebben bomen het heel erg moeilijk.

Wij mensen hebben bomen nodig, maar de bomen hebben ook mensen nodig.

"De beschaving van een land kan men aflezen uit de manier waarop men met bomen omgaat" is een oud Indiaans gezegde. Pas als we een heel beschaaft land zijn geworden kan deze brochure in het archief verdwijnen.

Gerard Grimberg geboren in Dene-kamp, studeerde aan de Hogere Bosbouw en Cultuurtechnische School en werkt sinds 1981 bij het ministerie van LNV, tot 1989 als stedelijk groen voorlichter en thans bij het Informatie- en KennisCentrum Natuurbeheer in Wageningen. Deze bijdrage voor stamgasten schreef Gerard Grimberg op persoonlijke titel.

Hoezo natuurlijk?

Natuur is big business. Natuurorganisaties zijn druk in de weer om de gunst van het grote publiek, dat maar al te graag milieuschaamte-afkoopsommen offert in de vorm van donaties en giften. Logisch dat er steeds naar overtreffende trappen wordt gezocht om de aandacht van een niet echt in natuur geïnteresseerd pretparkpubliek vast te houden.

Nu onderhand alle natuur in ons land is opgekocht, treedt er bij de natuurorganisaties een duidelijke verschuiving op van bescherming naar natuurontwikkeling. De maakbaarheid van natuur wordt breed uitgemeten, zoals onlangs nog in een artikel in ANWB Kampioen, het blad met de grootste oplage (3,1 miljoen!) van het land. Zo kon de argeloze doorsnee Nederlander lezen, dat het Wereld Natuur Fonds als een soort mega-projectontwikkelaar bezig is natuur te ontwikkelen in de Gelderse Poort. Maar liefst 5000 ha natuur erbij, inclusief de onvermijdelijke bezoekerscentra, observatiehutten en voorgekookte wandelroutes.

De natuur krijgt meer kansen" zal menigeen zeggen, maar eerlijk gezegd word ik wel eens moe van alle goed bedoelde actie. Neem nou al dat gegraveerd voor de inrichting van verbindingszônes, maaiveldverlagingen, plas-drasbermen, kikkerpoelen en ga zo maar door. Terecht constateerde onlangs NRC Handelsblad in een alarmerend artikel dat de Nederlandse graafwoede niet stopt bij natuurgebieden en dat het archeologisch archief door menig natuurbeheerder naar de knoppen wordt geholpen. Dekzandruggen, beekdalen, uiterwaarden, dichtgeslibde meanders: het zijn bijna zonder uitzondering archeologisch gevoelige terreinen waarmee wij voorzichtig moeten om gaan en waarin de natuurbeheerder niet zondermeer naar hartelust moet gaan hobbyen.

Natuurorganisaties zijn me wel eens te krampachtig bezig om alles maar zo natuurlijk mogelijk te laten lijken. Natuurlijk is een beetje meer structuur en variatie in het gemiddelde Nederlandse bos niet verkeerd, maar we schieten door. Wat jaren geleden begon als provo-achtige, ludieke acties van Kritisch Bosbeheer - het omtrekken van bo-

men voor de broodnodige variatie - is uitgegroeid tot een doel op zich.

En dan die grote grazers! Iedere natuurbeheerder die niet voor joker wil staan, houdt er tegenwoordig een kudde exotische beesten op na. Konikpaarden, Schotse Hooglanders, Galloways, bisons en nog veel meer. Omdat we zelf zulke gewoontedieren zijn dat we vast willen houden aan een bepaald stadium in de successiereeks. Omdat we met onze poldergeest bang zijn dat anders het stadium bos intreedt. Maar nog erger is, dat met deze beesten naar Jan publiek toe natuur op pretparkniveau wordt beleden.

Waarom nou dit gezeur zult u zich onderhand afvragen. Welnu, ik denk dat in natuurbeschermingsland nog te weinig aandacht bestaat voor werkelijke natuurwaarden. Uit onderzoek dat in het kader van het project "Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken" in opdracht van het Informatie- en KennisCentrum Natuurbeheer sinds

1991 is uitgevoerd, blijkt dat ons nog maar weinig oorspronkelijk genenmateriaal rest. Van de ongeveer 80 soorten inheemse bomen en struiken is bijna de helft zeldzaam of zeer zeldzaam geworden; 7 soorten zijn (nagenoeg) verdwenen. Veel bomen en struiken, ook in natuurterreinen, zijn voortgekomen uit geïmporteerd zaad uit Zuid- en Oost-Europa, dus uit landen met een ander klimaat. De erfelijke eigenschappen ervan zijn anders en minder aangepast aan de Nederlandse omstandigheden. Het onderzoek heeft inzicht verschaft in het voorkomen van als oorspronkelijk (=autochtoon) te beschouwen genenmateriaal. Ook is gebleken, dat door onzorgvuldigheid en onwetendheid nog steeds - ook in natuurgebieden - waardevol genenmateriaal verdwijnt. Door het onderzoek is een bewustwordingsproces op gang gekomen. Veel initiatief en inzet komt er al vanuit de Landinrichtingsdienst, waar in toenemende mate bij de aanleg van beplantingen in het buitengebied gebruik gemaakt wordt van autochtoon plantmateriaal. Dit is pas een begin. Een uitdaging voor alle natuurorganisaties om mee te werken aan behoud en ontwikkeling van het genetisch potentieel van onze inheemse bomen en struiken!

1991 is uitgevoerd, blijkt dat ons nog maar weinig oorspronkelijk genenmateriaal rest. Van de ongeveer 80 soorten inheemse bomen en struiken is bijna de helft zeldzaam of zeer zeldzaam geworden; 7 soorten zijn (nagenoeg) verdwenen. Veel bomen en struiken, ook in natuurterreinen, zijn voortgekomen uit geïmporteerd zaad uit Zuid- en Oost-Europa, dus uit landen met een ander klimaat. De erfelijke eigenschappen ervan zijn anders en minder aangepast aan de Nederlandse omstandigheden. Het onderzoek heeft inzicht verschaft in het voorkomen van als oorspronkelijk (=autochtoon) te beschouwen genenmateriaal. Ook is gebleken, dat door onzorgvuldigheid en onwetendheid nog steeds - ook in natuurgebieden - waardevol genenmateriaal verdwijnt. Door het onderzoek is een bewustwordingsproces op gang gekomen. Veel initiatief en inzet komt er al vanuit de Landinrichtingsdienst, waar in toenemende mate bij de aanleg van beplantingen in het buitengebied gebruik gemaakt wordt van autochtoon plantmateriaal. Dit is pas een begin. Een uitdaging voor alle natuurorganisaties om mee te werken aan behoud en ontwikkeling van het genetisch potentieel van onze inheemse bomen en struiken!

Gerard Grimberg

Iedere natuurbeheerder die niet voor joker wil staan, houdt er tegenwoordig een kudde exotische beesten op na.

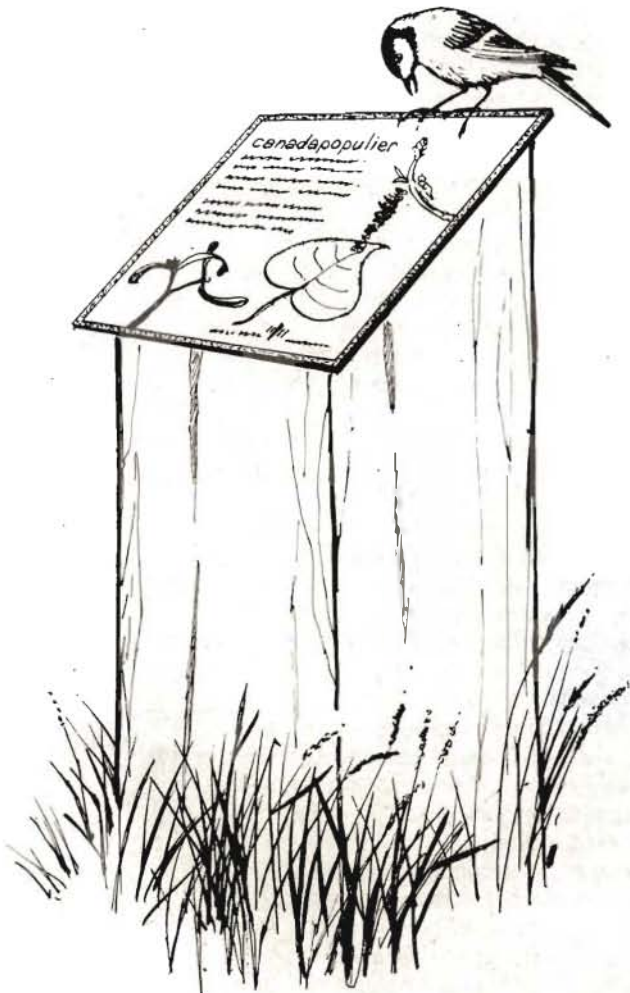
ZET UW EIGEN ROUTE UIT

Bomenstichting levert 65 verschillende bomen- en struikenborden

De Bomenstichting heeft 65 verschillende titels op voorraad van de meest voorkomende bomen en struiken in ons land. Hiermee kunt u op een leuke en mooie manier uw bomenroute illustreren of aandacht vestigen op een bijzondere boom in een tuin, een park of bij een kantoor.

Eenvoudige tekst met wetenswaardigheden en tekeningen in kleur geeft uitleg over de betreffende boom of struik. De bordjes zijn 22 x 22 cm.

VRAAG EEN INFORMATIEFOLDER AAN!
030-340778

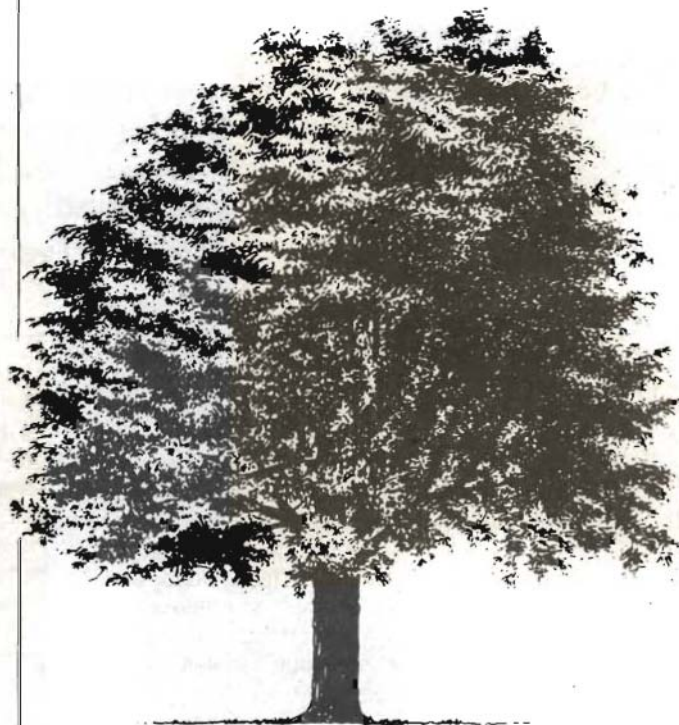

Mr B.M. Visser

*Juridisch Raadgever
Natuur, Bos en Landschap*

*Hessepas 23, 6931 HK Westervoort
telefoon en fax: 08303 - 11062*

Bomendienst

heidemij

Realisatie

Postbus 177, 7300 AD Apeldoorn

055-334411

De mammoetboom in bosverband - 2

Tom Klinkspoor

Het tweede en laatste deel van 'De mammoetboom in bosverband' gaat in op de resultaten van aanplant in bosverband van deze boomsoort. Hoewel de mammoetboom zich weliswaar als sierboom kon handhaven, is de toepassing in de bosbouw al in het begin van deze eeuw geheel op de achtergrond geraakt. De slechte ervaring met de teelt, de vele uitval in de jeugdijaren en ook de problemen die zich met de winning en leverantie van kiemkrachtig zaad voordeden, hebben daarbij een rol gespeeld.

Terugval en opkomst

De Sequoiadendron kan voldoen aan een aantal belangrijke voorwaarden voor de aanplant van een 'exoot' bij bosaanleg en onderscheidt zich daarbij ten opzichte van inheemse boomsoorten. Toch werden de risico's voor aanplant op uitgebreide schaal groot geacht. Bovendien kreeg de mammoetboom het stempel mee van onvoldoende winterhard, gezien de vele zaaisels en jonge planten die door vorstschade verloren waren gegaan. Pas later werd aangenomen dat de oorzaak daarvan zo goed als zeker moest worden gezocht in het gebruikte zaad, dat afkomstig zou zijn uit gebieden van het natuurlijke areaal van Sequoiadendron, die in klimatologisch opzicht van West-Europa sterk afwijken.

De vraag naar de aanvankelijk veel geroemde en gepropageerde mammoetboom daalde langzamerhand naar een dieptepunt. Gedurende de eerste helft van deze eeuw was de vraag zelfs minder dan in de periode tussen de invoer van deze boomsoort in Europa vanaf 1853 en de eeuwwisseling. Het heeft tot kort na de Tweede Wereldoorlog geduurd voordat deze belangwekkende, tot de verbeelding sprekende boomsoort weer sterk onder de aandacht werd gebracht van bosbouwkundigen en andere belangstellenden.

Opvallend is dat een belangrijke impuls tot het hervatten van de proefnemingen met de mammoetboom bij bosaanleg in eerste aanleg is uitgegaan van een Duitse tandarts, Dr.

Ernst J. Martin (overleden in 1967) en zijn vrouw Dr. Illa Martin (overleden in 1988). Met enthousiasme en verworven dendrologische kennis begon dit echtpaar een arboretum en een kwekerij nabij Kaldenkirchen, ten zuidoosten van Venlo. Dit initiatief was mede ingegeven door de gedachte te willen meewerken aan de wederopbouw van de tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar gehavende bossen in het Duitse grensgebied.

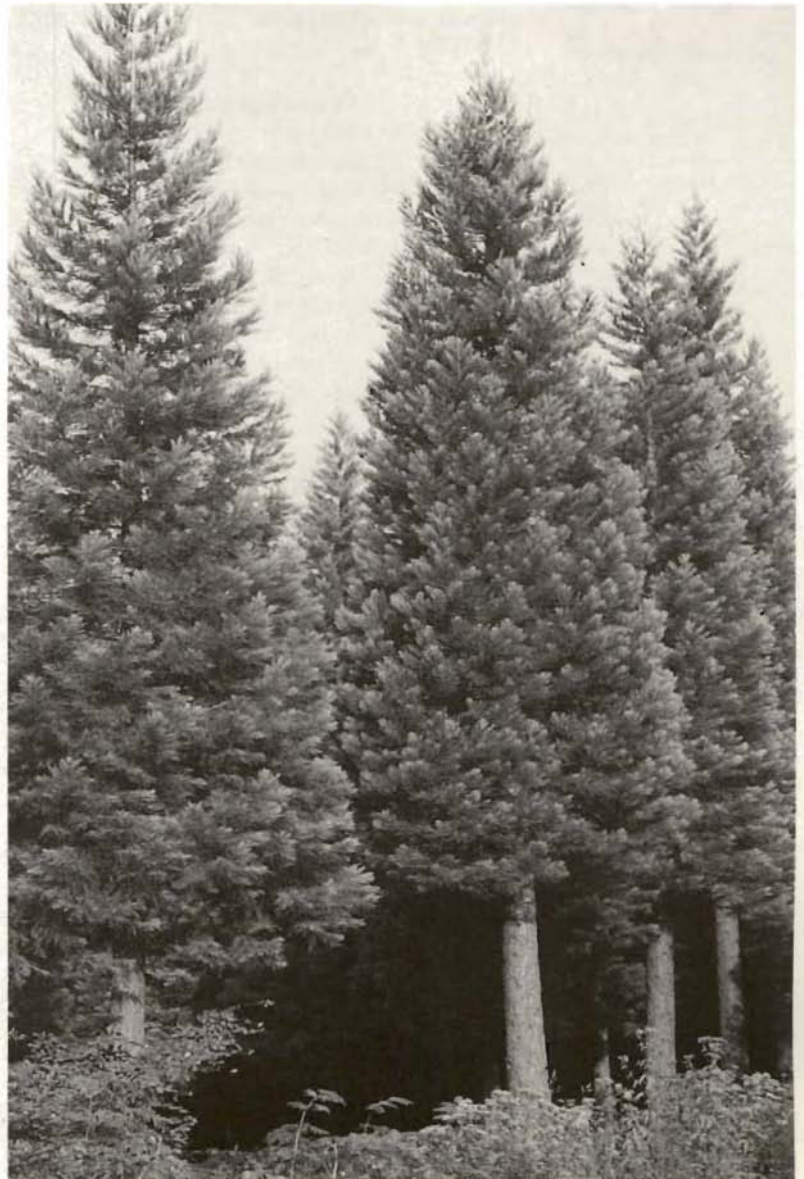
Behalve de aanplant van een grote verscheidenheid uitheemse houtige gewassen, waaronder loofhoutsoorten, werden ook groepen geplant van verschillende naaldhoutsoorten. Men wilde groei en houtopbrengst vergelijken met de grove den (*Pinus sylvestris*), die op de arme en droge zandgrond in dit gebied van het Rijnland, hoewel matig groeiend, als de enige geschikte houtsoort voor de houtproductie gold. Bij het zoeken naar andere naaldhoutsoorten dan de grove den kwam sterk de nadruk te liggen op de teelt van de mammoetboom met als één van de achtergrond gedachten dat in vroegere aardperioden verschillende 'Se-

quoia'-soorten ook in West-Europa van nature voorkwamen.

De eerste zaaiproeven met uit Californië ontvangen zaden werden in de zogeheten 'Sequoia-Farm' bij Kaldenkirchen uitgevoerd in 1949 en 1950. In samenwerking met een kwekerijbedrijf werden gedurende de daaropvolgende jaren vele duizenden jonge Sequoiadendron-planten geleverd aan particulieren en aan beheerders van gemeentelijk en staatsbosbezit in verschillende delen van Duitsland.

Deel 1 van dit artikel verscheen in Bomennieuws nummer 3 in 1994 (blz. 84 t/m 86).

foto1
Jonge bosaanplant in het exotenbos "Burgholz"

literatuur

Schovenhorst

Als gevolg van populaire perspublicaties in die dagen werd intussen de indruk gewekt dat er een revolutionaire verandering in de bosbouw op komst was. Dat drong ook door tot ons land. Een bericht in De Volkskrant uit augustus 1954 vermeldt dat een tandarts samen met een vluchteling uit Silezië was begonnen met het kweken van 'zogenaamde Amerikaanse mammoth-bomen', waarmee het Duitse bosbezit op de duur verrijkt zal worden. Naar aanleiding daarvan stelde een van de toenmalige houtvesters bij het Nederlandse Staatsbosbeheer ter plaatse een onderzoek in. Dat leidde tot de conclusie dat het moeilijk is voor te stellen dat een coniferensoort als de mammoetboom op de arme zandgronden een ongeveer zesvoudige groei van de groveden zou vertonen, zoals was gesteld.

Sedertdien zijn slechts in enkele bosbezittingen in Nederland pogingen gedaan de mammoetboom als proefobject in bosverband aan te planten. Tot die uitzonderingen behoort het landgoed 'Schovenhorst' bij Putten, waar Sequoiadendron deel uitmaakt van het bosbouwkundig arboretum op plantengeografische grondslag. De mammoetboom groeit daar in gezelschap van enkele andere soorten uit de Sierra Nevada, zoals Calocedrus decurrens en Abies concolor. Deze boomverzameling werd aangelegd op voormalig bouwland in de periode 1938-1948, op initiatief van de toenmalige beheerder van het landgoed, Dr. Th.C. Oudemans (1892-1978).

Bosaanplantingen vanaf omstreeks 1950

Na alle voor- en tegenargumenten is langzamerhand toch duidelijk een hernieuwde aanplant van de mammoetboom op ruimere schaal op gang gekomen met het daaraan verbonden noodzakelijk te verrichten wetenschappelijk onderzoek.

In dat opzicht verdienen bijzondere vermelding de systematisch aangelegde beplantingen in het bos Burgholz bij Wuppertal, nader aangeduid als het Forstamt Mettmann, onderdeel van het staatsbosbezit Düsseldorf-Benrath. Onder leiding van

de bosbouwkundige H. Hogrebe is daar na de Tweede Wereldoorlog over een oppervlakte van meer dan 500 ha een groot aantal verschillende naald- en loofhoutsoorten geplant in zuivere en gemengde bosopstanden, in grootte variërende van 0,50-10 ha. Naast de eerder vermelde grote boomverzamelingen bij Weinheim en in het Belgische Tervuren, kan ook het veel jongere Burgholz - in het westen grenzend aan de rivier de Wupper en in het oosten aan de stadswijk Cronenberg - tot één van de zeer geslaagde exotische bossen in dit deel van West-Europa worden gerekend. De oudste mammoetbomen, geplant op de leemhoudende bodem van Burgholz, zijn voortgekomen uit de kweek in de vijftiger jaren op de eerder vermelde Sequoia-Farm bij Kaldenkirchen (foto 1).

In het algemeen heerst de opvatting dat van alle coniferen die voor bosaanleg in aanmerking komen Sequoiadendron het moeilijkst is te kweken en dat uit zaad gekweekte planten vaak al in het kiemstadium veel uitval vertonen. Het worteltje van de kiemplant is zeer vatbaar voor droogte. Bovendien staan de zaailingen die het kiemstadium doorkomen, sterk bloot aan schimmelaantasting. Met name de grijze schimmel (*Botrytis cinerea*) kan vooral in vochtige warme zomermaanden veel uitval in zaai-bedden veroorzaken. Bij oudere planten beperkt de aantasting zich in het algemeen tot een aantal jonge scheuten. De aangetaste twijgden worden slap en vertonen een grijsbruine verkleuring. In de kwekerij in het staatsbos Burgholz wordt Sequoiadendron vegetatief vermeerderd, waarbij de gevoeligheid voor Botrytis-aantasting beduidend minder is.

De beste resultaten zijn verkregen wanneer gebruik werd gemaakt van stekmateriaal van geselecteerde klonen. De daarvan gekweekte jonge planten worden uitgeplant als plantsoen van ongeveer een meter lang, voorzien van een stevige kluit. De snelle groei van de mammoetboom ten opzichte van andere coniferensoorten is duidelijk waar te nemen. Na ongeveer twintig jaar kan een gemiddelde stamdiameter van 25 cm worden be-

foto 2

Mammoetboom-aanplant in het bosbouwkundig arboretum in het natuurgebied Liliental

Blümke, S.: Zur Kultivierung des Mammutbaumes. Allgemeine Forstzeitschrift, 18-3-1967.

Fabricius, W.: Die ersten 100 Jahre fremdländischer Baumplantungen in Exotenwald zu Weinheim. Mitteilungen Deutsche Dendrologische Gesellschaft, nr.61, 1959/1960.

Fuldner, R.: Zur forstlichen Bedeutung des Mammutbaumes. Holz-Zentralblatt, nr. 108, 6-9-1968.

Fuldner, R.: Der Mammutbaum. Sein forstliche Wiederentdeckung und seine möglicher Beitrag zu einem umweltgerechten Waldbau. Mitteilungen Deutsche Dendrologische Gesellschaft, nr. 69, 1977.

Guinon, M., F. Hapla, S. Lewaik und C. Schröder: Die Holzeigenschaften des Mammutbaumes in sechs mitteleuropäischen Versuchsanbauten. Holz-Zentralblatt, nr. 89, 27-7-1983 und nr. 105, 2-9-1983.

Hogrebe, H.: Fremdländischer Holzarten in den staatlichen Revierförsterei Burgholz, Wuppertal, 1966.

Martin, E.J.: Mammutbäume in der deutschen Forstwirtschaft? Die Umschau in Wissenschaft und Technik, 1954.

Martin, E.J.: Die Sequoien und ihre Anzucht. Mitteilungen Deutsche Dendrologische Gesellschaft, nr. 60, 1957/1958.

Martin, Illa: Die Wiedereinführung des Mammutbaumes (Sequoiadendron giganteum (Lindl. Buchh.) in die deutsche Forstwirtschaft. Mitteilungen Deutsche Dendrologische Gesellschaft, nr. 75, 1984.

Roth, G.: Erfahrungen mit dem Anbau ausländischer Nadelbaumarten im Forstamt Quint.

Allgemeine Forstzeitschrift, 30-8-1986.

reikt. Ook in de lengte, met jaarscheuten van gemiddeld 70 cm, komt deze boomsoort zeer gunstig naar voren.

In navolging van Burgholz is de mammoetboom op meerdere plaatsen toegepast, zoals in het bosbezit Quint bij Prüm (Rheinland-Pfalz), waar sedert 1956 uitheemse naaldhoutsoorten in bosverband op leemhoudende zandgrond worden aangeplant. Behalve de douglas, waarvoor de grootste oppervlakte werd gereserveerd, zijn ook andere Noordamerikaanse coniferen, waaronder Sequoiadendron, in de beplantingen opgenomen. Een goede groei van de laatstvermelde is ook te zien in het staatsbosbezit Schwarzach bij Neunkirchen (Kleiner Odenwald).

Een van de proefaanplantingen aldaar, waarvan het uitgangsmateriaal afkomstig is uit het befaamde exotenbos bij Weinheim, bleek na dertig jaar een houtmassa van 500 m³ per ha te vertegenwoordigen. Met een gemiddelde jaarlijkse aanwas van 16 m³ per ha, bleef een aangrenzende douglasopstand uit dezelfde plantperiode met 12 m³ per ha in de minderheid.

Zuidelijker wordt Sequoiadendron zeer opvallend in bosverband aangetroffen ten westen van Freiburg, meer in het bijzonder in het in 1957/1958 aangelegde bosbouwkundig arboretum dat onderdeel uitmaakt van het natuurgebied Liliental. In 1960 werden aldaar op voormalig particulier bezit, dat door de staat in eigendom was verworven, 4-jarige planten van Sequoiadendron over een oppervlakte van enkele hectaren in bosverband uitgeplant (foto 2).

Ook in de noordelijker gelegen gebieden hebben sommige eigenschappen van de in bosverband geplante mammoetbomen als groeisnelheid, houtproductie en stamvorm, in vergelijking met andere voor de bosbouw belangrijke uitheemse naaldhoutsoorten de aandacht getrokken. Zoals een aanplant in op plantengeografische grondslag aangelegde Forstbotanischer Garten in Rodenkirchen bij Keulen (Nordrhein-Westfalen). Deze bebossing, plaatselijk afgewisseld met Calocedrus decurrens en aangelegd op voormalige landbouwgrond, dateert van 1965.

Toepassing in Nederland

Hoewel niet is te ontkennen dat de aandacht tegenwoordig uitgaat naar een ruimere toepassing van inheemse boomsoorten, behoeft dat nog niet te betekenen dat de hier voorkomende soorten die niet tot die categorie behoren, geen toekomst meer zouden hebben. Daarbij komt dat de boomsoortenkeus in het kader van het Bosbeleidsplan de eigen verantwoordelijkheid is van de eigenaren en de overheid zich terughoudend zal opstellen tegenover het actief verwijderen van exoten in multifunctionele bossen.

Dan rijst de vraag of tegen de achtergrond van de eerder geschetste nieuwe ervaringen met de teelt van de mammoetboom er aanleiding bestaat deze soort meer kansen te bieden dan tot nu toe. Bijvoorbeeld op daartoe in aanmerking komende terreinen in het kader van de gewenste variatie en samenstelling van het Nederlandse bos (foto 3). Deze Noordamerikaanse conifeer met een roemrijke geschiedenis heeft een opvallende habitus en schorskleur. In groepen op recreatief aantrekkelijke plaatsen kan de mammoetboom een verrijking betekenen. Opvallend zijn de snelle groei en de dikteaanwas. Onder gunstige omstandigheden

zijn jaarscheuten aan toptwijgen gemeten van 70 tot 90 cm hoogte. Voorbeelden zijn bekend van aanplantingen, waarin de mammoetboom bij gelijke standplaats en verzorging een meervoud in houtopbrengst produceert in vergelijking met andere naaldhoutsoorten die voor bosaanleg in aanmerking komen, met inbegrip van de douglas. Ook de bijzondere duurzaamheid van het goed te bewerken hout, dat bovendien na verwerking een fraaie structuur vertoont, spelen bij de aanbevelingen een rol. De bruikbaarheid voor constructiedoeleinden behoort tot de industriële mogelijkheden die aan het hout van Sequoiadendron worden toegedacht. In niet geringe mate zijn ook van belang de grote weerstand van deze boomsoort tegen insecten- en zwamaantasting en andere invloeden van buitenaf, alsmede het grote herstelvermogen na aantasting of beschadiging. De mammoetboom loopt laat in het voorjaar uit, hetgeen een voordeel betekent in verband met het optreden van nachtvorst. Het aanpassingsvermogen ten opzichte van bodem en standplaats is betrekkelijk groot. Het strooisel heeft vermoedelijk een gunstig effect op de humusvorming, waarbij de ontwikkeling van een aantrekkelijke, natuurlijke onderbegroeiing van struiken en kruidachtigen tot de mogelijkheden behoort.

Hoewel ook negatieve factoren moeten worden onderkend, kan men tot de conclusie komen dat bosaanplant met deze naaldhoutsoort ook hier onder bepaalde voorwaarden mag worden aanbevolen.

foto 3
Toepassing van de mammoetboom op leemhoudende zandgrond op een Veluws landgoed.

Dendrologische overpeinzingen

De feestelijke gedaanteverwisseling

Pierre Lombarts

Een aantal 's winters bladerloze bomen komt pas in de loop van mei in blad. Vóór het begin van die maand is er bij veel bomen en planten al een heleboel gebeurd. Sommige kwamen al in blad, andere bloeiden reeds en zijn nu met het proces van de vruchtzetting bezig. Als het klimatologisch maar even kon, haalden we uit vele windstreken van alles in huis. Daarom is de variatie van het op gang komen van diverse ontwikkelingen groot en we kunnen deze mooi volgen.

Zonder blad is de constructie van de kroon goed te zien. Het kale silhouet wijkt nogal wat af van het bebladerde. Ik weet dit goed omdat ik uit liefhebberij nogal eens een boompje teken. Kale bomen tekenen is veel makkelijker is dan gedetailleerd in blad tekenen. In dit artikel vertel ik u iets over knoppen, ontluikend blad en bloemen, vooral aan bomen natuurlijk.

Blad, bloem en vrucht van de els, *Alnus maritima* (rechts).

De bonte Noorse esdoorn, *Acer platanoides* "Drummondii".

Tekeningen zijn van de schrijver.

Knopstand en kroonopbouw

Uit de knoppen ontwikkelen zich steeds een stengel, blad en soms ook bloemen. De knopstand is mede bepalend voor de kroonopbouw. Bij sommige planten staan de knoppen tegenover elkaar aan een twijgje, het volgende paar ook maar dan ten opzichte van het vorige negentig graden gedraaid. Een dergelijke zich steeds herhalende ordening vinden we bij de es, esdoorn, kornoelje, vlier, olijf, hulst enz. Veel meer komt de verspreide knopstand voor. Het is echter niet zo dat deze plaatsing te hooi en te gras, naar geliefden van de boom is. Ook hierin is een strakke regelmaat te bespeuren. Gaat men van een knop langs een twijg spiraalsgewijs naar beneden, andere knoppen passerend tot bij de knop die recht onder de eerste ligt, dan blijkt dat die beweging steeds met passages van evenveel knoppen herhaald wordt. Onder andere berken, beuken en elzen vertonen deze rangschikking en hebben dan ook een heel andere kroonopbouw dan bijvoorbeeld essen of esdoorns. Elzen hebben hun paars-blauwe knoppen op een steeltje, beuken bezitten lange slanke, bruine knoppen, bij de eik zitten ze op het scheut-einde warmpjes met meer dicht bij elkaar. Met behulp van determinatietabellen is het mogelijk, planten ook op hun winterkenmerken te herkennen: een methode van benadering door uitsluiting. Bijvoorbeeld: de knoppen zijn verspreid staand, dan behoeft je geen aandacht meer te besteden aan gewassen met knoppen die tegenoverstaand geplaatst zijn. Of de tabel verwijst naar gewassen met knoppen op een steeltje, dan valt een heleboel weg. Zo kom je na een aantal stappen bij de els uit. Andere kenmerken zijn bijvoorbeeld een opvallende bastkleur. Denk daarbij aan spierwitte berkebasten, de witte streepjesbast van bepaalde esdoorns, de zwart-rode bast van de azijnboom, de grillig vlekachtige afbladderende schors van de plataan en de ruwe schors van de gewone den uit het bos.

Ongewenste vraat

Sommige planten zijn zwaar bewapend, zoals de gemene scherpe pinnen waarmee Christusdoorns

behept zijn, niet alleen in de kroon maar overal tot op de stammen. (Vroeger dacht ik dat de boom zich hiermede beschermd tegen boomkwekers die een verkochte boom moeten verplanten ...) Dit komt vaak voor bij gewassen uit zeer droge, schaars begroeide steppengebieden, die zo het op een blaadje beluste hongerige dier van hun lijf weten te houden. Voorbeelden zijn olijfwilgen en Alhagestruiken. In de steppengebieden ten oosten van de Middellandse Zee, van Zuid-Rusland tot aan de Himalaya staat *Kalhagi camelorum*, die daar tot voedsel van de kamelen dient. Hebt u me betrap op een tegenstrijdigheid? Nee hoor, er zijn planten waar het ene dier zich lekker te goed aan kan doen, terwijl andere het niet in hun kop halen er ook maar een lip naar uit te steken. Doorns kennen we ook bij de valse acacia: *Robinia pseudoacacia*. Deze worden vals genoemd omdat het geen echte acacia's zijn. De echte zien we massaal vol gele knobloempjes rond de Middellandse Zee en als mimosa bij de bloemist.

Om ongewenste eters buiten de deur te houden zijn er nog meer 'beveiligingstechnieken'. Bij voorbeeld het 'gebruik' van vergif: onze kamervlieg legt het loodje na gebruik van de vliegenschwam. Voor de naaktslak echter is vliegenschwam eten na een fikse wandeling een uitje. Atropine in wolfskers is dodelijk voor herkauwers, kevers van de aardvlo doet het niets. Merels en lijsters eten atropinehoudende vruchten zonder er enig nadeel van te ondervinden. Meestal is het minder gemeen dan je denkt: moeders hebben hun jong al lang geleerd dat je, als je dit of dat ruikt, bek dicht moet houden.

Soms zitten er in de cellen van het blad raphiden, kristalnaalden van oxaalzure kalk. Een dier laat het wel uit zijn kop om van dat blad te knagen. Het blad van de wijnrank is ermee uitgerust (gelukkig maar!). Soms bezitten de planten een dikke huid met kiezelzuur in de cellen, bijvoorbeeld paardestaarten. In de zuidelijke Alpen is hierdoor het Alpenzwenkgras niet te vreten. Herders trachten nogal eens grote oppervlakten hiervan af te branden.

Jong blad

De scheuten of twijgen uit de knoppen hebben een geprogrammeerde groeiengte en zo komen we tot de 'outline' van een boom of struik: grillig, symmetrisch piramidaal of rond.

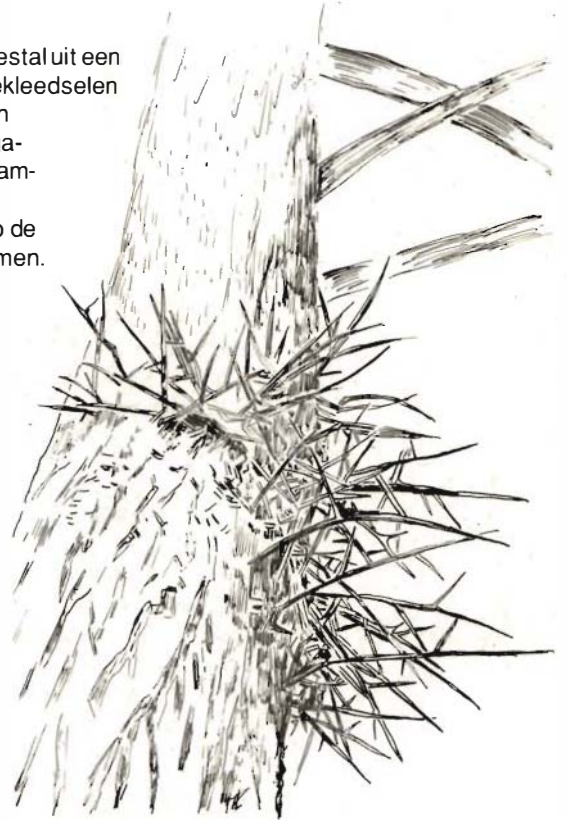
Ik zou er in de voorzomer een groot groen bladlaken overheen gooien, de natuur gaat echter door-dachter te werk. Uit vele knoppen komt blad tevoorschijn dat met zijn bladgroen licht moet vangen om de voor het leven nodige omzettingen (vorming van suikers) te bewerkstelligen. Als men erop kijkt ligt het blad in één vlak gerangschikt ongeacht de knopstand. Zo'n bladmozaïek komt tot stand door bladvorm en bladstelen van ongelijke lengte. (Als de wind onder mijn bladlaken zou slaan, had je de poppen aan het dansen.) Het blad keert zich evenwijdig aan de luchtstroom; is de wind weg dan herneemt het zijn eerste stand. Uit de relatief kleine knoppen ontvouwt zich het blad. Beukeblad bijvoorbeeld zit er harmonika-achtig ingevouwen. De beschermende schubben vallen weg en het strekt zich glad, in zijn teerheid nog beschermd door een fijne zijde-achtige zonne-straalremmende beharing. Andere tere, pas aan de omgeving blootgestelde bladeren zijn aanvankelijk overtrokken door een glimmend bruin vernis-

laagje zoals bijvoorbeeld bij diverse populieren. Uit de meestal dikkere knoppen ontwikkelen zich nu ook vele bloemen, die zichzelf bestuiven of worden bestoven en die nog een warme tijd voor de boeg hebben om vrucht te zetten, waarin het zaad geborgen is.

Bloemen

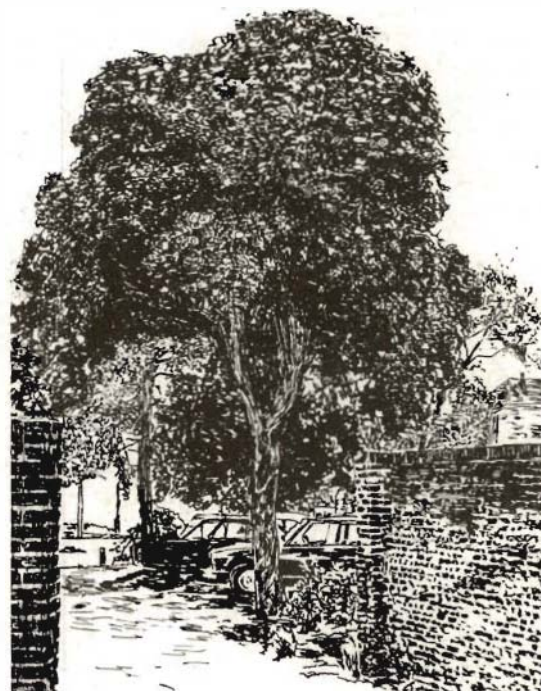
Een bloem bestaat meestal uit een bloembodem, bloembekleedselen of bloembladen (kelk en kroon) en geslachtsorganen (meeldraden en stamper). Stuifmeel van de meeldraden behoort op de stampers terecht te komen. Hiervoor is vaak de hulp van derden nodig, zoals bijen, hommels, zweefvliegen, vlinders, kevers en wespen. Zij hebben nectar en stuifmeel (pollen) nodig en worden door witte of gekleurde

bloembekleedselen erop attent gemaakt dat dit daar te vinden is. Windbloeiërs, katjesdragers produceren massa's stuifmeel dat door de wind gedragen gedeeltelijk op de vrouwelijke katjes terecht komt. Hier zijn geen loklappen, bloembekleedselen nodig. Katjesdragers zijn onder andere populieren, elzen en hazelaars. In het voorjaar zijn veel bomen en struiken met bloemen getooid. Vele zijn drachtplanten; immers plegen, als er voldoende bij elkaar staan, hun

De Valse Christusdoorn. *Gleditsia* heeft venijnige doorns (boven).

Een tot boom uitgegroeide vlier in Harderwijk.

bijenkasten of korven eronder te plaatsen. Rijk versierd met witte, rose of soms rode bloemen zijn de veelarmige kandelaars van paardekastanjes.

Krenten, veel bescheidener van omvang, meestal flinke struiken of soms kleine breedkronige bomen, zitten vol witte sterretjes. Bij een enkele soort wordt het wit van deze bloempjes nog versterkt omdat het rood uitlopend blad als achtergrond heeft. De dwergkwee vraagt om de blik naar beneden te richten want meestal zijn de cultuurvormen lage struikjes waarin talloze fel rode, open schotelvormige bloemen de aandacht vragen. In het Arboretum Kalmthout werd ik eens naar een zeer speciale gevuldbloemige puur witte dwergkwee geleid. Wanneer de overheersende massa getooid is met rode en rose bloemen en nuances daarvan, is wit bijzonder. Het merendeel van de meidoorns bloeit wit, men ziet uit naar de prachtig gevuldbloemige rode *Crataegus laevigatus* 'Paul's Scarlet'. Brem, in vele tinten geel tegen de altijd groene stengels die de functie van het blad overgenomen hebben, is bijna ieder tuintje rijk. Soms ziet men brem in een eenkleurig geel als willekeurig op taluds en bermen opgeschoten.

Voor appels nemen we een fiets of auto om bloesemtochten te gaan maken. Sierappels, appels die niet voor de productie van de vruchten gekweekt worden, zijn er in een ruim bloemkleurenpalet, lopend van wit via rose naar paars-rood. In het vrij toegankelijke Arboretum Belmonte te Wageningen staat een verzameling forse sierappelstruiken direct rechts na de ingang. Krieken munten uit in puur wit. Laurierkersen, die heel de winter al opvallen door hun blijvende grote groene blad, zolang er tenminste geen felle winterkou op toehapt, bloeien met kleine witte bloempjes

in lange trossen. Dat geldt ook voor de bladverliezende vogelkersen. De Japanse sierkers, met zijn vaasvormige of omgekeerd piramidevormige grote kroon vol gevulde dikke rose bloemen, is de meest bekende uit het grote assortiment van deze logge bomen die echter bijzonder rijk, meestal wit, bloeien. Sleedoorns behoren ook tot het geslacht Prunus. Deze pruimpjes met scherpe doorns zijn randstuiken in het struweel, die in het voorjaar even vol witte sterbloempjes staan. Beverbomen, Magnolia's hebben heel de winter al gepronkt met dikke zilveren knoppen en nu komt de verrassing: prachtige grote albasten of rose of paars-rode bloemen. Vaak verspreiden de bloemen een geurstof. Voor ons mensen werkt deze aangenaam doordat de reukorganen geprikkeld worden; insecten worden erdoor op het juiste spoor gezet. Bloemen kunnen eindeloos variëren in grootte, bouw, kleur, tijd van ontluiken en geur. Het zal duidelijk zijn dat dit, met de vaak typerende uiterlijke kenmerken van het blad en de vrucht, de herkenning van de plant door determinatie nog beter mogelijk maakt.

NDV

Ga eens met een excursie van de Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV) mee. De leden lopen, vaak gewapend met boekwerken, door een speciale tuin, arboretum of een soortenrijk plantsoen om de namen van al die mooie bomen te achterhalen. De excursie-agenda van de NDV staat elders afgedrukt.

Ruim 400 voorstellen

Inventarisaties van huiszwaluwen en vleermuizen, boomfeestdagen, terreinadoptie, natuurfiets- en wandeltochten, een ecologische schooltuin en de aanleg van natuurvriendelijke oevers, verbetering slootkanten: dit zijn enkele van de ruim vierhonderd projecten die ingediend zijn bij de organisatoren van het Europees Natuurbeschermingsjaar 1995. De

projecten zijn ingediend door o.m. volkstuinders, gemeenten, provincies, natuur-

beschermingsorganisaties, diverse vrijwilligersorganisaties en organisaties actief op het gebied van de openlucht-recreatie. Ook de Bomenstichting diende enkele projecten in.

De Raad van Europa heeft het jaar 1995 uitgeroepen tot "Europees Natuurbeschermingsjaar". Dit kan

gezien worden als een manier om de politieke en maatschappelijke aandacht nog eens nadrukkelijk te vestigen op natuurbescherming. Voor 1995 is gekozen voor gebieden waar mensen wonen en werken en waar landbouw, woningbouw en recreatie nauw met elkaar verweven zijn. Ook wordt speciale aandacht besteed aan de "witte gebieden",

gebieden in Nederland waar de overheid geen speciale beschermende maatregelen treft.

Op 25 april 1994 heeft de toenmalige staatssecretaris Gabor het Nationaal Comité voor het Natuurbeschermingsjaar ingesteld. Voorzitter van het Nationaal Comité, dat het karakter van een comité van aanbeveling heeft, is drs. W.T. van Gelder, Commissaris van de Koningin in Zeeland. De heer Van Gelder is tevens benoemd tot voorzitter van de stuurgroep, die de activiteiten concreet invult.

Het Europees Natuurbeschermingsjaar werd op 2 februari 1995 geopend met een grote landelijke manifestatie in het VSB Circustheater in Scheveningen. Tijdens een symposium voor o.a. politici, beleidsmedewerkers, maar ook voor de uitvoerders van de plannen werd onder de werktitel "Zorgen voor meer Natuur" het startsein gegeven voor een jaar vol activiteiten. Zo zullen in mei en juni in de weekeinden wandel- en fietstochten en excursies onder deskundige leiding worden georganiseerd. Voor september staat op de agenda het helpen bij het beheer van de natuur. Hierbij wordt o.m. gedacht aan het verwijderen van heideplagen, het opruimen van waaivuul en het toegankelijk maken van wandelpaden. De slotmanifestatie zal in december plaatsvinden. Waar mogelijk zullen de activiteiten per maand worden bekendgemaakt via uit te geven agenda's of NS perronposters.

5 november 1994

Geslaagde kontaktpersonendag

Jan Couenberg, kontaktpersoon Amsterdam

Zaterdag 5 november was het weer zover, de jaarlijkse bijeenkomst van de kontaktpersonen van de Bomenstichting. Deze keer niet in Utrecht op de locatie van de Bomenstichting maar in Amsterdam. Daar werden wij gastvrij ontvangen door twee medewerkers van Omegam-Groenadvies te weten Debora Bleeker en Hans Kaljee.

Na genoten te hebben van een kop koffie en de inleidende woorden van Marjan van Elsland, de directeur van de Bomenstichting, togen wij naar de vergaderzaal.

Iepeziekte

Dat de inleidingen die werden gehouden, alles met bomen te maken zouden hebben, is wel duidelijk. Maar ondanks dit feit had deze dag toch wel een bijzonder karakter. Misschien droeg het fraaie weer, waarvan we tijdens de excursie genoten, daar ook toe bij.

Debora Bleeker (Coördinatrice iepenziekte Amsterdam) hield een inleiding over de iepenziekte-bestrijding in Amsterdam in de afgelopen 20 jaren.

Hieruit bleek duidelijk, dat ondanks de grote inspanningen die Amsterdam zich getroost, de problemen na terugtrekking door het Rijk fors zijn toegenomen.

De toename van de kevervangsten op de feromonvallen (geurstoffen waarmee de kevers gelokt worden), die zich reeds enkele jaren geleden inzette, was een voorspellend signaal dat met meer ziektegevallen in de nabije toekomst rekening gehouden moest worden. Toch is er een goede samenwerking met de deelraden en ook het opruimen van zieke bomen en het afvoeren van het hout is goed geregeld. Met de aannemers zijn hierover duidelijke afspraken gemaakt en de controle daarop is goed. Een belangrijk fenomeen bij de iepenziektebestrijding is ook de controle van de iepen in tuinen van particulieren.

Groenwacht

De tweede inleiding werd gehouden door Hans Kaljee. Door hem werd de betekenis van de in Amsterdam in het leven geroepen 'groenwachters' toegelicht. En dit speciaal met betrekking tot het behoud van bomen in voor die bomen zéér kritische situaties. Dit geldt niet alleen bij wegen- en parkrenovaties maar ook in de nabijheid van bouwlocaties zoals op bijgaande foto's is te zien. De functie van de 'groenwachter' bij deze, veelal gecombineerde werken, is er voor te zorgen dat de gemaakte afspraken over bescherming van de bomen worden nagekomen. De macht van de 'groenwachter' in deze is groot, zelfs zó groot dat hij, wanneer dit nodig mocht blijken, het werk kan stil leggen. Hans vertelde dat de belangstelling voor het aanstellen van een 'groenwacht' groeit. Na genoten te hebben van een eenvoudige maar goed verzorgde lunch en na onderlinge uitwisseling van ervaringen van de kontaktpersonen in het afgelopen jaar, werden drie locaties bezocht, waar

bij 'groenwachters' betrokken zijn en waren. Het betrof een bouwlocatie waarbij een grote paardekastanje in het geding is. De renovatie van een diep-riool langs de Stadhouderskade waarbij ook de wal wordt gerenoveerd, waarlangs veel grote bomen staan. Als laatste werd een bezoek gebracht aan het pas gerenoveerde Sarphatipark. Een klein maar zeer druk bezocht park. In dit park staan veel bomen op een uiterst kwetsbare bodem. Dit vergde niet alleen veel voorbereiding en overleg maar ook een voortdurende controle tijdens de uitvoering van de renovatie.

In 1995 naar Gouda

Na gezamenlijk een drankje te hebben genoten trokken de 21 enthousiaste deelnemers aan deze leerzame en interessante dag huiswaarts. Met elkaar hebben wij ons afgevraagd waarom de deelname aan deze dag (we zijn tenslotte toch met 75 kontaktpersonen) zo gering was. Niet alleen voor de onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring zijn deze dagen belangrijk, ook de excursie is voor velen een belangrijke bron van informatie geweest, zeker vanwege introductie van het fenomeen 'groenwachter'. Hopelijk vindt dit m.t.b. in de toekomst meer navolging, zeker in het belang van onze bomen.

Misschien zien we volgend jaar een groter aantal deelnemers. We zijn voor dit evenement uitgenodigd door de heer D. v.d. Heij, hoofd plantsoenen in Gouda. Een stad waar de bomen in de meeste gevallen geen gebrek aan water hebben maar eerder te lijden hebben van een teveel. Waar bodemdaling een heel groot probleem vormt bij het behoud van bomen.

*Graafwerkzaamheden nabij de paardekastanje in de Kerkstraat in Amsterdam. Onderzoek wees uit dat zich aan deze zijde van de boom geen wortels bevonden.
foto: Hans Kaljee*

In gesprek met bomen

Paula Veen-Voskuijl

Toen ik (uiteraard in 'Bomennieuws') de aankondiging van een weekend-cursus met deze titel zag, was mijn eerste reactie: 'Kan dat dan?'. Enkele maanden later en een bijzondere ervaring rijker zeg ik volmondig 'Ja, dat kan!' Het hangt er natuurlijk wel vanaf, wat je onder spreken met bomen verstaat, maar dat je met bomen (of liever gezegd 'de natuur') kunt communiceren is duidelijk, in elk geval voor de deelnemers aan genoemde cursus.

De cursus 'In gesprek met bomen I' werd gehouden op 'Land en Bosch' te 's-Graveland, een prachtig landgoed, rijkelijk voorzien van de mooiste bomen, die kennelijk stonden te popelen om ons met open armen te ontvangen.

Van 17 t/m 19 juni 1994 waren we daar bij elkaar, ca. 20 'vogels' van verschillend pluimage uit alle windstreken. Allemaal 'hadden we iets met bomen' en ieder had zijn eigen reden om voor een dergelijke cursus in te schrijven.

Natuurlijk waren we allemaal benieuwd hoe het programma er uit zou zien en op welke wijze één en ander vorm zou worden gegeven. Al gauw bleek dat de zorgvuldige en creatieve aanpak van beide begeleidsters, Joke Bloksma en Maja Kooistra, de deelnemers bijzonder aansprak. Als er bij de deelnemers al enige reserve was ten aanzien van andere deelnemers en wijze van aanpak, had die na de eerste kennismakingsronde in de meeste gevallen plaatsgemaakt voor een gevoel van: 'dit zit wel goed, het kon wel eens een heel bijzonder weekend worden ...'

In het goed uitgedachte programma werd afwisselend aandacht besteed aan theorie en praktijk. Het duurde dan ook niet lang of iedereen was ingespansd bezig, contact te leggen met kamerplanten en (later) bomen die zich gewillig leenden voor onze experimenten. Het was een heel bijzondere ervaring om in een zo gemengd gezelschap zoveel gelijkgestemde mensen te ontmoeten, en zonder aarzeling ervaringen te kunnen uitwisselen. Doordat beide begeleiders op het gebied van bomen zowel wetenschappelijk als spiritueel geschoold zijn, werd voorkomen dat het geheel een zweverige indruk maakte. Juist de combinatie van technische kennis en intuïtie is zeer waardevol. Het één vult het ander aan en geeft vaak juist net die extra informatie die je zou missen als één van beide benaderingen zou ontbreken. Neem bijvoorbeeld de boom, die 'aangaf' dat hij een gebrek aan kalk had ... Wij durfden haast niet te geloven dat het mogelijk was, tot één van de aanwezige experts op bomengebied ons verzekerde dat dit heel goed het geval kon zijn. Gelukkig staat de leiding

van Land en Bosch open voor suggesties, dus de kans is groot dat deze boom binnen afzienbare tijd kalk toegediend krijgt! Dit ter geruststelling van de cursisten

Zoals bij alle goede dingen het geval is, zagen we met tegenzin het einde van het 'Bomenweekend' naderen. Gelukkig was dit slechts het eerste deel. Het feit, dat de meeste deelnemers hadden besloten ook deel te nemen aan het (van te voren aangekondigde) tweede deel, dat van 16 t/m 18 september gehouden werd, maakte het afscheid wat minder moeilijk. We hadden iets heel bijzonders om op terug te zien en een ongetwijfeld fantastisch weekend om naar uit te kijken!

In gesprek met bomen I

Waren we tijdens 'Bomen I' verwend met mooi weer, de weergoden beslisten dat wij tijdens 'Bomen II' ook maar eens moesten zien hoe 'Land en Bosch' er met minder fraai weer uitziet... Gelukkig hadden we dit weertype zien aankomen en gewa-pend met paraplu's, regenjassen en laarzen viel er ook deze keer weer veel te beleven.

De groep van 'Bomen II' bestond voor ruim de helft uit deelnemers aan 'Bomen I' gehouden van 17/19 juni, aangevuld met deelnemers aan een identieke cursus die ook in de loop van 1994 was gegeven. Na de (voor velen hernieuwde) kennismaking was er gelegenheid ervaringen uit te wisselen, een waar 'feest der herkenning'. Hoewel iedereen uiteraard zijn eigen ervaringen en belevenissen had, was het duidelijk dat bij de meeste aanwezigen de houding ten opzichte van bomen (vaak drastisch) veranderd was. Er werd meer gelet op de verschillende verschijningsvormen van bomen, de plaats waar bepaalde bomen groeien en hun functie op die plaats. Verder keek men in een aantal gevallen anders aan tegen het snoeien van bomen: laat van te voren even weten wat je van plan bent, zodat de boom zich op de ingreep kan voorbereiden. Aangezien we tijdens Bomen I ervaren hadden dat bomen dol zijn op aandacht en vriendschap was er intussen heel wat met bomen gesproken en geknuffeld.

Al doende was er ook steeds meer ruimte (en durf) om je intuïtie te laten spreken in de omgang met bomen, hetgeen velen als een verrijking ervoeren.

Een van de onderwerpen die tijdens de tweede cursus aan de orde kwamen was het gebruik van de pendel bij het communiceren met bomen. Sommigen hadden hiermee al ervaring, maar voor velen was het gebruik van een pendel nieuw. Toch bleken mensen die dachten hiervoor geen of weinig gevoel te hebben, in korte tijd met een -vaak eenvoudige - pendel (voorwerp dat aan een draadje hangt en dat als antwoord op vragen draaiingen maakt, waaraan een bepaalde waarde wordt toegekend) tot verrassende resultaten te komen. Daarbij kon door de technici onder ons eventueel gebruik worden gemaakt van een door de heer Bovis (lang geleden) proefondervindelijk opgestelde 'pendelschaal'. Op deze schaal staan de verschillende energiewaarden aangegeven, waardoor b.v. de gezondheid van bomen met de pendel kan wor-

den gemeten. Natuurlijk vereist dit enige oefening, maar het is toch heel interessant als verschillende mensen bij dezelfde boom tot dezelfde gezondheidsbepaling komen.

Een ander boeiend onderwerp dat aan de orde kwam, was het behandelen van planten op afstand. Dit wil zeggen dat behandeling van een deel van een plant (of van een bos) effect heeft op de gehele plant (of het gehele bos). In Duitsland zijn op dit gebied door het Instituut voor Resonantie-Therapie onderzoeken gedaan en de resultaten zijn bemoedigend: er liggen inmiddels overtuigende bewijzen dat deze therapie bijzondere resultaten kan opleveren. Op Land & Bosch hebben we een en ander op kleine schaal geoefend. Daardoor konden we ervaren, dat bomen niet alleen energie of rust aan mensen kunnen geven, maar dat dit ook andersom het geval kan zijn. Een plant of een boom in slechte conditie had na een energiebehandeling-op-afstand een veel warmere uitstraling dan voor die tijd, wat betekent dat er een positieve reactie optreedt.

Overigens kunnen ook dode bomen en stronken een sterke uitstraling hebben. Dit konden we constateren bij een enorme dode eik op een nabijgelegen terrein van Natuurmonumenten. Hoewel al jaren levenloos straalde deze eik heel veel kracht uit, een duidelijke 'persoonlijkheid' in dat gedeelte van het bos!

Het is bijzonder om te merken, hoe belangrijk het is je intuïtie de kans te geven en te gebruiken in de communicatie met de natuur. Als de eerste onzekerheden en aarzelingen zijn weggewerkt, is intuïtie een betrouwbaar hulpmiddel, dat je altijd bij je hebt! Helaas kwam zondagmiddag het einde van 'Bomen II' in zicht; ook deze keer waren er zoveel interessante en boeiende onderwerpen aan de orde geweest, dat onze 'honger' nog lang niet was gestild. Hoewel de onderwerpen nog niet vastliggen, is inmiddels wel zeker, dat er in het najaar van 1995 een 'Bomen III' zal worden georganiseerd. Ik zal graag van de partij zijn!

Linden in Nuenen en Breda toegetakeld

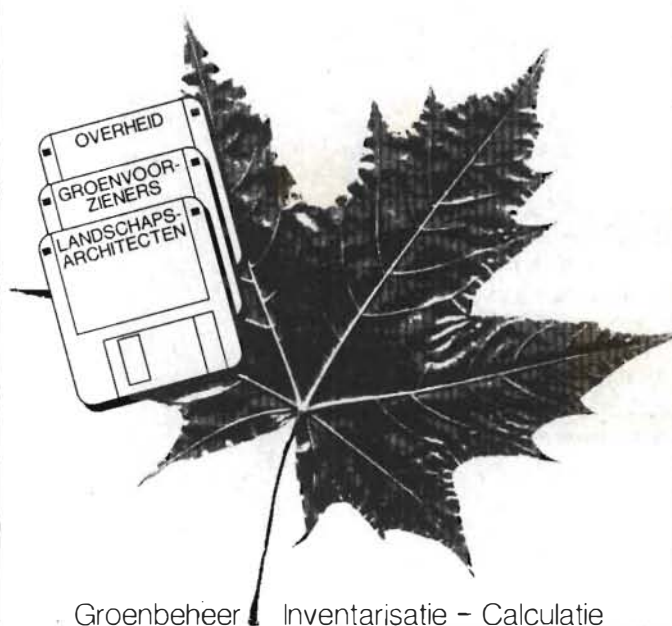
Twee imposante linden ondergingen een drastische snoei-ingreep. Van de oude gerechtslinde in Nuenen werd meer dan driekwart van de kroon weggehaald, omdat rottingsverschijnselen voor een instabiele situatie hadden gezorgd. Slechts het onderste deel, waarvan de takken op een stel-lage rusten, bleef behouden. Niet iedereen was het eens met die beslissing.

Waarschijnlijk om een protestactie van de bevolking te ontlopen, had de plaatselijke overheid voor een feestelijke entourage gezorgd (zie ook 'Boos'). Fotograaf Wim Hendriks was bij de kap aanwezig.

In het Mastbos in Breda stond bij het restaurant de Boswachter een fraaie linde (foto boven). Deze werd onaangekondigd geknot omdat hij 'gevaarlijk' zou zijn. Deze overhaaste en vèrgaande maatregel zorgde opnieuw voor verslechtering van de relatie tussen beheerder Staatsbosbeheer en de bewoners van Breda. Een gewone snoeibeurt was was waarschijnlijk voldoende geweest.

SOFTWARE VOOR DE GROENSECTOR

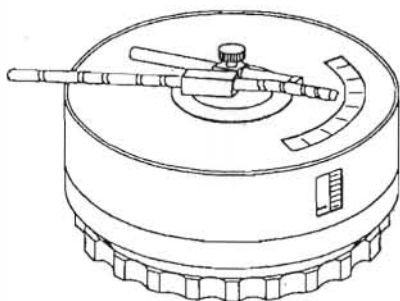

Groenbeheer - Inventarisatie - Calculatie
Boekhouding - Plantselectie - Projectadministratie
Plantlijsten - Besteladministratie - RAW - Facturering

Bel of fax voor documentatie of demodiskette

Bakker, Spees & Werkman

prinsengracht 76 1015 dx amsterdam
telefoon 020-6381489 fax 020-6384302

Visual Tree Assessment is een nieuwe methode van boombeoordeling ontwikkeld in Duitsland door Dr. Claus Mattheck.

Met deze methode en de gebruikte apparatuur kunnen op basis van risiconormen uitspraken gedaan worden over de veiligheid van bomen.

Fractometer

Onderdeel hiervan is het vaststellen van breukbelasting met de Fractometer.

- * Meet aan de hand van een boorkern, die met een aanwasboor genomen is.
- * Maakt het mogelijk de buighoek en de breukvastheid te bepalen.
- * Hierdoor bepaling van lignine- en/of cellulose-afbraak.

BOOMVERZORGINGSMATERIALEN
COPIJN UTRECHT I.T.S. B.V.
Postbus 9177, 3506 GD Utrecht
Tel.(030) 610808, Fax. (030) 612140

inter-design

id

postbus 217 6800 AE arnhem nederland

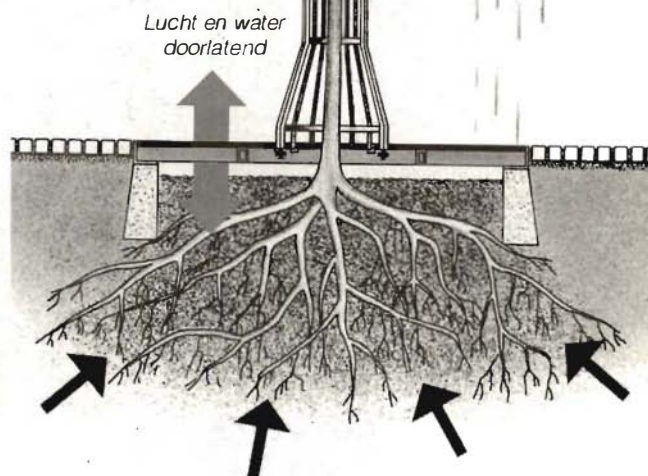
telefoon 085-435907 telefax 08303-16781

Bomen in de stad

verhogen de kwaliteit van het milieu en dragen bij tot gunstige leefomstandigheden

Bomen hebben een gunstige uitwerking op de dampkring, verhogen de luchtvochtigheid, verminderen de reflectie van het licht, verlagen de temperatuur van de omgeving, houden stof vast en ... produceren zuurstof.

Stadsbomen hebben onze hulp nodig: systeem boomroosters en boomkorven kunnen daarbij hulpmiddelen zijn. Een uitgebreide kleuren-brochure over optimale levenskansen voor bomen, in de stad ligt voor u klaar. Vraag hem aan!

Akties voor boombehoud

Nieuws van het bomenfront	5,37,69,101
Het groene woud	.38
Boos	64,96,128

Stamgasten

De natuur is lastig	.11
Bomen over leven toen en nu	.43
Een droom	.75
Tussen twee bomen	109

Boomverzorging, boomziekten

De grote opknapbeurt	.9
Hoe gaat u met bomen om?	.40
Omvangrijk restauratieplan	.44
Snoeien in Zaanstad	.55
Bakterievuur	.57
12 vragen over iepziekte	.60
De Nationale Bomenbank	.80
Iepziektebeeraad	.90

Monumentale en bijzondere bomen

100-jarige beuk verplaatst	.7
Bomenfonds gaat het vierde jaar in	.10
Bijzondere Ficus elastica op Sicilië	.44
Bezoek eens een bomentuin	.50
Overzicht bomentuinen in Nederland	.51
Hoogstamvruchtbomen in de belangstelling	.57
Laatste oordeel van oude gerechtslinde	.70
De mammoetboom in bosverband	.85
Bomen voor privétuinen	106

Boeken en tijdschriften

Voor u gelezen	27,58,91,125
Boomwandelingen	27,58,92
Monumentale bomen in Nederland	.28
Typologie van lijnvormige beplantingen in Nederland	.28
Waardevolle bomen in Amsterdam	.29
Bomenboekje	.29
BoomSpiegel	59,124
Coniferen	.59
Groenboek	.92
Natuurlijk snoeien	.92
De bomen van Arnhem	.93
Bomen van Geldrop	.93
Stadsbomenvademecum	.95
De wintereik in Nederland	124
Leven met bomen	127

De boom in

Plasbomen	.4
Mondriaan	.36
Redders	.68
Spechten en karbouwen	100

Juridische boomzaken

Aktievoeren voor behoud bomen fors duurder	16
Model-bomenverordening 1994	49
Ned. Ver. van beëdigde taxateurs van bomen	58

Dendrologische overpeinzingen

De internationale naam van de gele kornoelje	18
Bloesem en blad	52
Kleine bomen	113

Diversen

Toch een langer leven voor de bomen op de Koerheuvel	8
In de natuur is niets onherstelbaar	12
Katjes, voorboden van een naderende lente	15
Stichting behoud en bevordering fruitcultuur	25
75 verschillende soorten eiken bijeen	28
Boomschorsjes	30,62,94,126
Tamme kastanje, het alternatief v. verduurzaamd hout	45,83
Bomen van Mondriaan	73
Bladverkleuring in de herfst: een fascinerend schouwspel	79
Bomenfonds	87
Een boom voor elke nieuwe inwoner	91
Bomen door de eeuwen heen	102
Bomen zijn als volwassen mensen: zij hebben karakter	110
Zoutschade voorkómen	117
100 bomen voor Almere	121
Boeren planten weer bomen in Utrecht en Zuid-Holland	121
Onttrekken bomen CO ₂ aan de atmosfeer?	122
Het Bulderbos bij Schiphol	123

PIUS FLORIS BOOMVERZORGING NEDERLAND

Minstens één boom?

Pius Floris Boomverzorging: boomverzorgers met een boom van een reputatie. Of het nu gaat om bodem- of ander onderzoek, plantadvies, het vellen van een reusachtige boom in een binnentuin of het totale onderhoud (mét 10 jaar garantie!) van een omvangrijk gemeentelijk bomenbestand. Kwaliteit en service voor gemeentelijke diensten en andere overheidsinstanties, ontwikkelings- en beheersorganisaties, particulieren en alle andere cliënten die in elk geval één ding gemeenschappelijk hebben... minstens één boom.

Pius Floris Boomverzorging.

*Gezond verstand,
voor een florissant
bomenbestand.*

Pius Floris Boomverzorging heeft vestigingen in:

ALMERE 036-5310501 • AMSTERDAM 020-6191115 • BUNDE 043-652519 • DIEPENVEEN 05709-2945 • GLIMMEN 05906-1979 • VUGHT 073-567235

Doe mee met de wedstrijd!

Een mooie boom voor de kaalste plek

De Bomenstichting viert haar 25-jarig jubileum en plant daarom een 25-jarige gedenkboom op de kaalste plek van Nederland. Maar wie kan ons vertellen waar die plek is?

Doe mee met de wedstrijd 'Een mooie boom voor de kaalste plek'. In Nederland staan veel mooie grote en kleine bomen, maar er zijn ook veel plekken waar geen boom staat, waar dat misschien best zou kunnen. U kent vast zo'n plek, bij u in de buurt.

Maakt u een foto van die plek, waar volgens u een 25-jarige boom heel veel goed zou doen en stuur deze foto met een korte originele toelichting naar de Bomenstichting. Uit de ingezonden foto's en toelichtingen selecteert een deskundige jury. Daarin hebben zitting Martine Bijl, J'ørn Copijn, oprichter van de Bomenstichting, Hans Heijbroek, boomdeskundige en bestuurslid van de Bomenstichting, Ton Algra, stedenbouwkundige en Jan Habets, directeur van Plant Publicity Holland. Als de gemeente goedkeuring heeft gegeven, plant de winnaar komend najaar een 25-jarige gedenkboom op de 'kaalste' plek. Ivo de Wijs zal dit planten op een bijzondere wijze presenteren.

Prijzen

De hoofdprijs is een Groencheque, ter waarde van f 1000,-, te besteden bij een tuincentrum of een hovenier bij u in de buurt. De tweede prijs is een Groencheque ter waarde van f 500,- en de derde prijs is een Groencheque ter waarde van f 250,-. Deze prijzen worden ter beschikking gesteld door Plant Publicity Holland in het kader van de campagne 'Tuin en Groen, er is altijd wat moois te doen'.

Wedstrijdregels

- De wedstrijd loopt tot 1 juni 1995.
- De foto heeft als maximaal formaat: 18 x 24 cm, het moet een kleurenfoto zijn.
- In een korte schriftelijke toelichting motiveert u uw keuze voor juist die plek. Deze toelichting is maximaal een halve pagina A4 getypt (regelafstand 1). Hierin kunt u eventueel de voorkeur aangeven voor een gewenste boomsoort.
- Per inzender mag maximaal 1 lokatie gefotografeerd worden; u mag daarvan meerdere foto's inzenden (maximaal 3 foto's).
- Wij verzoeken u met licht weer te fotograferen (een regenachtige straat of plek is al gauw somber).
- De foto's worden eigendom van de Bomenstichting. De Bomenstichting zal deze foto's niet voor publicatie gebruiken, tenzij toestemming is verleend door de maker.
- Er is een beperking met betrekking tot het gebied. Het gebied moet zich bevinden in de woon- of werkomgeving, dus uw straat, bij de winkels of bij uw werk. Er moet op die plek reëel een boom geplant kunnen worden (dus genoeg ruimte en licht aanwezig). De 25-jarige boom zal ongeveer 5 meter hoog zijn, de kroon diameter 4 meter en moet op die plek nog kunnen groeien.
- De ingezonden foto's moeten *alle* zijn voorzien van naam, adres en woonplaatsgegevens van de maker.
- Over de jurering en de uitslag is geen discussie mogelijk.
- De uitslag wordt in oktober 1995 bekendgemaakt.

Inzending foto's

Stuur uw foto's voor 31 mei a.s. in een stevige envelop aan de

Bomenstichting
t.a.v. wedstrijd
Oudegracht 201 bis
3511 NG Utrecht

**bomen
stichting**

25 jaar actief

Te koop gevraagd:

IEPENSTAMMEN (geveld of op stam)

t.b.v. zinkers voor de visserij-industrie in Noorwegen

van der Horst BV

Rondhouthandel/bomenrooibedrijf v.d. Horst
Eenrummerweg 12, 9961 PC Mensingeweer
tel. 05959-1560 auto 06-52900375 fax 05959-1459

VAN DAM

BOOMVERZORGING

SNOEIEN MET HOOGWERKER OF KLIMTECHNIEK,
BOOMCHIRURGIE, GROEIstoornissen,
AFBOUW EN VELLING VAN BOMEN,
ADVIES EN INVENTARISATIE

De Halmen 10
7383 BG Voorst
telefoon: 05758-1588
of 06-5292113

- *Advies*
- *Onderzoek*
- *Taxatie en wetgeving*
- *Presentaties en voorlichting*

Boomtechnisch Adviesburo

Beëdigd taxateur voor bomen en houtige gewassen

N.O.C.B.

Postbus 168 - 6930 AD Westervoort

Telefoon 08303 - 17550

of 06 - 52948015

HET N.O.C.B. VOOR ONAFHANKELIJK ONDERZOEK, ADVIES EN TAXATIE

**INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN
ONDERZOEK EN ADVIES
BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING
GROEIPLAATSVERBETERING**

TRAININGEN

INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN. BOOMKOKERS.

Subsidie voor aanplant Robinia-bos

Gedeputeerde staten van Drenthe hebben op 10 januari dit jaar groen licht gegeven voor de aanplant van een Robinia pseudo-acacia-bos (Valse acacia) in de provincie. Zij stellen hiervoor ruim f 30.000,- beschikbaar aan de heer Tonckens in Westervelde om het bos aan te planten en te beheren. Het gaat hier om een proefproject van 2,5 ha en is bedoeld voor onderzoek naar een marktgerichte productie van deze Europese hardhoutsoort.

Robinia-hout heeft vergelijkbare kwaliteiten als het tropisch hardhout en zou, mits het op grote schaal geteeld wordt, als volwaardige vervanger kunnen dienen. Staatsbosbeheer en de Stichting Robinia leveren het plantmateriaal. De laatste importeert speciaal voor dit project klonale stekken uit Hongarije. Dit is het enige land in Europa waar de Valse acacia op grote schaal voorkomt. Staatsbosbeheer zorgt voor inheems materiaal. Binnen 15 jaar moet er antwoord zijn op de vraag of bodem en klimaat in Nederland geschikt zijn om het gewenste resultaat te behalen.

F.M.

500 jarige eik brengt mensen met elkaar in contact

In het Duitse tijdschrift Focus van 17 oktober '94 staat een advertentie van de Deutsche Bundespost waarin melding wordt gemaakt van een holle eik die dient als kontaktadvertentiebureau. Degene die een brief stuurt aan 'Bräutigamseiche, Dodauer Forst, 230701 Eutin' zoekt contact. Dat gaat al meer dan 100 jaar zo. De postbode deponert de brief in een gat in de stam van de 500-jarige eik. Een ieder is vrij om daar een brief uit te halen. Op deze wijze moeten al vele brief- of andere vriendschappen zijn ontstaan. Een briefgeheim betaalt voor deze 'kontaktheik' niet.

F.M.

Kleine Vos op wilg
foto: Henkjan Kievit, De Vlinderstichting

Bomenliefhebbers op vlinderjacht?

De Vlinderstichting doet een beroep op u, bomenliefhebbers. We weten namelijk nog veel te weinig van vlinderbezoek op houtige gewassen. Verbreed uw interesseveld en doe waarnemingen naar vlinderbezoek op houtige gewassen. Deze meldingen kunt u doorgeven aan De Vlinderstichting, eventueel met een foto of de opmerking dat u over een foto beschikt. Doel is om de nectarplantenlijst uit te breiden. Over de inheemse houtsoorten weten we al het een en ander, maar van het exotische tuinsortiment is nog weinig bekend.

Wat willen wij graag van u weten? Het gaat om *de constatering dat een vlinder feitelijk met de roltong in de bloem nectar drinkt of duidelijk systematisch een gewas afzoekt*. Van belang zijn verder de *datum* en de *plaats* van uw waarneming en het aantal vlinders dat u op deze manier bezig heeft gezien. Voor alle duidelijkheid: het gaat dus niet om vlinders die stil zitten en zich met gespreide vleugels opwarmen of om rustende vlinders. Dit zegt namelijk niets over de aantrekkelijkheid van een bloem voor een bepaalde vlindersoort.

Een lichte verrekijker of een fototoestel kunnen heel geschikte hulpmiddelen zijn bij uw observaties, maar laat uw vlindernetje alstublieft thuis!

Meldingen graag naar:
De Vlinderstichting,
t.a.v. Liesbeth ten Hallers,
Postbus 506,
6700 AM WAGENINGEN.

De prijs van sociale veiligheid

Naar aanleiding van de vraag in Boos (in Bomennieuws winter 1994) te reageren op de kritische zienswijze met betrekking tot de aanpassingen in het park Valkenberg te Breda, wil ik graag het volgende onder de aandacht brengen.

De vraag is: hoe weeg je de angst van mensen af tegen het leven van en de betekenis van bomen en struiken?

Mijns inziens is men de sociale veiligheid van mensen dermate belangrijk gaan vinden dat daarmee veel waardevolle beplanting is verdwenen.

De dreiging dat de betekenis van beplanting aan sociale veiligheid ondergeschikt ge-

maakt wordt, neemt alleen nog toe. Het resultaat is dat wij ons dan wel veilig voelen in parken, omdat ze overzichtelijk zijn ingericht, maar ze zijn door diezelfde overzichtelijkheid niet aantrekkelijk en spannend genoeg meer om er te vertoeven.

Dan is er voor het voortijdig verwijderen van oude bomen nog een ander motief. Als er voortdurend dode takken uitvallen dan kan dit gevaarlijk worden voor de fietser/voetganger. Als het om een enkele dode tak gaat, dan is de groendienst wel genegen deze eenmaal per jaar middels een hoogwerker te verwijderen. Als wegens een sterke vitaliteitsvermindering echter veel dood hout in de kruin voorkomt, dan zal men ter voorkoming van ongevallen gedwongen zijn dergelijke bomen te verwijderen. Niet op de laatste plaats omdat de gemeente verplicht is voor passanten gevaarlijke situaties op te heffen.

Mijns inziens gaat de mondige burger ook eerder met schadeclaims naar de gemeente.

Wat dat betreft is de houding van de mens een merkwaardige. Hij houdt van bomen als ie er maar geen last van heeft. 'Wel de lusten, niet de lasten'. Een wat gemakzuchtige houding.

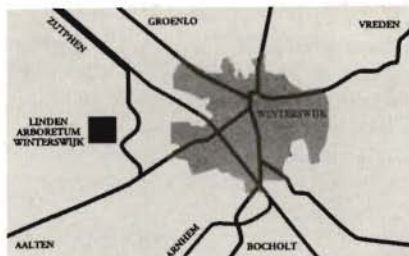
Wim Crooymans, Geldrop

Nieuw arboretum in Winterswijk

In Winterswijk is men begonnen met de aanleg van een speciale kollektie-tuin voor linden. Het doel van het arboretum is om de linde weer in ere te herstellen en er voor te zorgen dat deze unieke boomsoort weer kan uitgroeien tot een algemeen voorkomende verschijning. Het gaat plaats bieden aan een zorgvuldig samengestelde kollektie linden, waarin alle soorten - uitheems en van eigen bodem - voorkomen.

Door het voortdurend kweken zijn veel lindesoorten van hun inheemse oorsprong verwijderd. De variatie in soorten, groeisnelheid en uiterlijk is dan ook verrassend. Het arboretum moet dienen als genenbron, waar waardevol materiaal een plaats krijgt en van waaruit een herintroductie van bijzondere soorten zou kunnen plaatsvinden.

In het lindenarboretum worden de bomen niet los geplant, maar in dikke rijen. Wybe Kuitert, tuinarchitect in Wageningen, maakte het ontwerp voor het terrein dat eigendom is van de Waterleidingmaatschappij Oost-Nederland. Vanaf 1992 is o.a. de Stichting Bronnen bezig met het verzamelen van stekken van allerlei soorten en variteiten en deze zijn inmiddels geplant in Winterswijk. Ook zult u er stekken terugvinden van beroemde linden in ons land, zoals van de vorig jaar gekapte linde van Tilburg en van de onlangs gehalveerde etagelinde van Nueneen.

Het arboretum is nog volop in ontwikkeling. U zult er nu nog niet veel meer aantreffen dan allerlei lindesoorten. Maar als u toch al een keer wilt gaan kijken neem dan contact op met de Stichting Bronnen, Postbus 1535, 6501 BN Nijmegen. Telefoon: 080-601280.

Bewerkers van inlands hout gaan krachten bundelen

Houtrijk Nederland, vereniging voor duurzame houtbewerking', is de voorlopige - naam van de vereniging die de kwaliteit van Nederlandse houten produkten meer bekendheid wil geven.

Deze vereniging is voor mensen die beroepsmatig werkzaam zijn met de toenemende mogelijkheden van hout en die sympathiseren met het idee om vooral hout uit de regio te gebruiken.

In Kasteel Ammersoyen, te Ammerzoden vindt op 18 en 19 maart een expositie plaats georganiseerd door de vereniging 'Houtrijk Nederland'. (zie de agenda)

Het streven van de vereniging is, het marktaandeel van ambachtelijk houtwerk te versterken door middel van verschillende activiteiten, waaronder:

- organiseren van tentoonstellingen, lezingen, publikaties;
- vraag en aanbod van inlands hout op elkaar af te stemmen;
- milieuvriendelijke productie te stimuleren.

Met dergelijke activiteiten wil deze vereniging een zinvolle bijdrage leveren aan een duurzame samenleving.

Zo'n vereniging hoeft geen luchtkasteel te zijn. Inmiddels hebben de oprichters exposities georganiseerd die duizenden bezoekers hebben getrokken. De tentoonstellingen op historische plaatsen als Kasteel Ammersoyen, Hackfort en Arcen hebben naast veel enthousiaste reacties ook al de nodige opdrachten opgeleverd. Het succes van deze evenementen is de aanleiding geweest om de krachten te bundelen in een vereniging.

Alle houtproducenten en houtbewerkers, die aan de weg timmeren voor een duurzame samenleving, zoals bosbouwers, bomenrooiers, landschapsverzorgers, houtzagers, meubelmakers, muziekinstrumenten-

makers, houtdraaiers, keukenbouwers en vloerenleggers, kunnen desgewenst voor meer informatie terecht bij:

Chris van Aar,
Meubelmakerij Kopshout
080-238410;

Jeroen ten Houte de Lange,
Pentagram Meubelmakers
03474-2516; of

Otto Koedijk, houtdraaier
05756-4658.

Het adres is: Houtrijk Nederland p/a
Postbus 3,
4128 ZV Lexmond.

Oeroude boomsoort ontdekt

Eind vorig jaar werd bekend dat Australische botanici van de Sydney Botanic Gardens een boomsoort hadden ontdekt waarvan de verwanten al zo'n 150 miljoen jaar geleden zijn uitgestorven. De boom werd 'Woollemi pine' genoemd, naar de vindplaats, een 600 meter diepe kloof in het Woollemi National Park, 200 kilometer ten westen van Sydney in de Blue Mountains. De Woollemi pine is een conifeer met brede, met was bedekte naalden. Soortgelijke bomen zijn ook als fossiel gevonden in gesteenten uit het Jura tijdperk, 150 miljoen jaar geleden toen grote delen van de aarde bedekt waren met dichte bossen van naaktzadigen (*Gymnospermae*), waartoe ook deze conifeer behoort. In de kloof in het Woollemi National Park zijn tot nu toe maar 23 volwassen en 16 zaailingen gevonden. Daarmee is deze boomsoort een van de zeldzaamste boomsoorten op aarde. Een volwassen Woollemi Pine is 40 meter hoog en heeft een stamomtrek van 3 meter.

Richtlijnen voor het schrijven van artikelen in Bomennieuws

Algemeen. De redactie nodigt de lezers van Bomennieuws uit, geschikte artikelen voor ons blad in te zenden. Voor vragen kunt u zich richten tot Frank Moens op het kantoor van de Bomenstichting, tel. 030-340778

Lezers en onderwerpen. Bomennieuws is bestemd voor een breed lezerspubliek dat algemene interesse heeft in het wel en wee van bomen. Artikelen mogen niet te gespecialiseerd zijn en waar mogelijk moeten vaktermen vermeden worden.

Lengte. De maximale lengte van een gewoon artikel is vier bladzijden in Bomennieuws, inclusief illustraties. Als u uitgaat van ongeveer 2/3 deel tekst en 1/3 deel illustraties, is voor de tekst maximaal 2500 woorden beschikbaar.

Indeling, stijl en taal. De redactie stelt het op prijs als u een duidelijke indeling aanbrengt met tussenkopjes. Soms kan een korte inleiding of 'lead' nuttig zijn. Bij een langer artikel is ook het geven van enkele conclusies of een nawoord goed. U bent vrij in het gebruiken van uw eigen stijl van schrijven. Vermijd echter (te) lange zinnen en gebruik niet onnodig vreemde woorden. Stel zo mogelijk in actieve vorm (niet teveel zinnen met 'wordt' of 'worden'). De redactie hanteert in het algemeen de voorkeurspelling volgens het nieuwe 'Groene boekje' maar gebruikt wel een K in plaats van een C in woorden waar deze vormen naast elkaar voorkomen (b.v. Redaktie, Aktueel).

Illustraties. Voeg zo mogelijk illustraties aan uw artikel toe zoals foto's, tekeningen, figuren of kaartjes. Nummer de illustraties op de achterzijde en geef ze een bijschrift.

Rubrieken. Bomennieuws kent verschillende rubrieken. Bekijkt u hiervan enkele voorbeelden, voordat u aan het schrijven gaat.

Wat moet u doen? U kunt een artikel dat volgens bovenstaande richtlijnen is geschreven *in getypte vorm* insturen aan de Redactie van Bomennieuws, t.a.v. Frank Moens, (Indien u een Tekstverwerker gebruikt, neem dan even contact op.) De Redactie neemt uw artikel zo spoedig mogelijk in behandeling. Plaatsing hangt af van water nog aan gebeuren moet, het totale aanbod, de planning van themamummers enz. Wanneer de Redactie inhoudelijke aanpassing nodig vindt, neemt zij contact met u op. Kleine wijzigingen in indeling, stijl, taal e.d. worden echter zonder meer aangebracht.

Voor u gelezen

Bosbouwvoorlichting - december 1994

Sinds 1984 wordt door het Ministerie van L.N.V. de vitaliteitstoestand van het Nederlandse bos geïnventariseerd. In het verslag over 1994 is sprake van een lichte vitaliteits-verbetering. Echter niet voor alle boomsoorten. De verbetering geldt met name voor eik, grove den en enkele loofboomsoorten. Het artikel besluit met enkele nuttige adviezen voor bosbeheerders. Verder wordt aandacht gevraagd voor een goede genetische kwaliteit van het uitgangsmateriaal bij bosuitbreiding en bosverjonging.

Nederlands Bosbouw Tijdschrift - nov./dec. 1994

Aandacht wordt besteed aan de z.g. "verloofing" van het Nederlandse bos. Hieronder wordt verstaan het omzetten van donker naaldbos in loofbos en licht naaldbos. Verloofing kan bijdragen tot het terugdringen van de verdroging van de bodem. Er zijn echter ook nadelen: de invloed hiervan moet nog worden onderzocht.

Boomblad - december 1994

Er wordt een artikel gewijd aan de broekbossen in Nederland. In dit type bos staat de vegetatie voortdurend onder invloed van het grondwater. Broekbossen komen in drie verschillende landschapstypen voor, n.l. in hoogveen (voeding door regenwater), in beekdalen (grondwater) en in laagveen (oppervlakte-, kwel- en regenwater). Dit jaar komen gegevens over dit onderwerp in boekvorm uit.

Bermkrant - december 1994

Dit gratis kwartaalblad van LooPlan-groenadviesbureau wijdt een artikel aan het beheer van laanbomen: tijdig snoeien voorkomt problemen later. Verder wordt aandacht besteed aan het maaien rond bomen en het voorkomen van stambeschadiging hierbij.

Heidemij Tijdschrift - december 1994

Er is bij de overheid een duidelijk streven, een flinke hoeveelheid landbouwgrond om te zetten in bos. Daarnaast zijn er boeren, vooral in het noorden, die vanwege de slechte gang van zaken in de akkerbouw, op houtteelt willen overgaan. Er wordt een overzicht gegeven van de financiële regelingen op dit gebied en van de problemen, die kunnen optreden.

Tuin en Landschap - 8 december 1994

Wij lazen een pleidooi voor het planten van de esdoorn-soort *Acer pseud-*

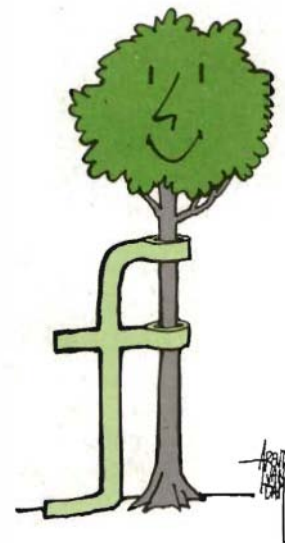
oplatanus 'Atropurpureum'. Het is echter wel een boom, die duidelijke eisen stelt aan de grond: geen arme, natte bodem, maar open lichte klei of rijke zandgrond.

In Alkmaar heeft men het initiatief genomen, aan te kappen bomen een briefje te bevestigen, waarop de reden voor het kappen wordt vermeld. Men is van mening, dat dit een betere vorm van voorlichting is dan wanneer er in de pers over wordt geschreven.

Baum-Zeitung - nov./dec. 1994

Allereerst een historisch overzicht van de "boomcultuur" in de Verenigde Staten, met bijzondere aandacht voor de professionele boomverzorging. Verder een artikel over de beide Hemlocksoorten. Er wordt gewaarschuwd voor de aankoop van platanen uit zuidelijke streken, wegens het aldaar vóórkomen van een voor de plataan schadelijke luis-soort. Bijzondere aandacht krijgt de taxus als "boom van het jaar 1994". Gepleit wordt voor meer wetenschappelijke aandacht voor deze boom. Melding wordt gemaakt van een groot taxus-bos in Perzell (1400 ex.). Verder troffen wij artikelen aan over de witte en rode meidoorn, en over de *Populus simonii* Carr., een kleine populier-soort uit Noord-China en Noord-Korea.

J. C.

Eenheidsprijs 1995 waardepaling bomen

De eenheidsprijs voor de bepaling van de boomwaarde volgens de methode Raad is door de Nederlandse Vereniging voor Beëdigde Taxateurs van Bomen (N.V.B.T.B.) voor dit jaar vastgesteld op f 10,65 per cm² stamoppervlak.

'Inheemse bomen en struiken, geef ze een toekomst'

Gerard Grimberg,
uitg.: IKC natuurbeheer
8 bladzijden

ISSN 0927-958X

Gratis aan te vragen bij: Informatie- en Kenniscentrum Natuurbeheer (IKC-N)
Postbus 30, 6700 AA Wageningen
tel. 08370-74800

Van alle bomen en struiken die in ons land groeien, hoort maar een klein deel hier oorspronkelijk thuis. Of anders gezegd: is rechtstreekse nakomeling van hier na de laatste ijstijd spontaan gevestigd materiaal. Veel bomen en struiken in het buitengebied zijn ooit aangeplant. Het zaad waaruit deze planten zijn gekweekt, is veelal afkomstig van soortgenoten uit Oost- en Zuid Europese landen met een heel ander klimaat. Dit importmateriaal heeft daardoor andere erfelijke eigenschappen en is daardoor minder aangepast aan de Nederlandse omstandigheden. Uit onderzoek dat sinds 1991 wordt verricht in het kader van het IKC-project "Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken" blijkt dat er nog maar weinig oorspronkelijk (= autochtoon) materiaal in ons land aanwezig is. Van de ongeveer 80 autochtone soorten bomen en struiken die in ons land voorkomen, is bijna de helft zeldzaam of zeer zeldzaam geworden; 7 soorten zijn nagenoeg verdwenen. De laatste groeiplaatsen (houtwallen, oevers van niet vergraven beken, oude bossen) staan in ons dichtbevolkte land onder zware druk, waardoor nog steeds waardevol genenmateriaal verloren dreigt te

Bacterievuur in openbaar groen en particuliere tuin

Bacterievuur in openbaar groen en particuliere tuin

J.P.F. Alkemade e.a.
uitg.: van IKC-Natuurbeheer
12 bladzijden

ISSN 0927-958X

Gratis aan te vragen bij: Informatie- en Kenniscentrum Natuurbeheer (IKC-N)
Postbus 30,
6700 AA Wageningen
tel. 08370-74800

Bacterievuur is een plantenziekte, veroorzaakt door de bacterie *Erwinia amylovora*. De ziekte veroorzaakt jaarlijks in ons land voor miljoenen schade.

Deze brochure geeft een overzicht van de ziekteverschijnselen, de wettelijke voorschriften voor de bestrijding, de vatbaarheid van een aantal gewassen en een uitgebreide lijst van vervangende gewassoorten.

Joop Comijs

gaan. Ook beheerders van bossen, natuurterreinen en landschappelijke elementen zijn zich niet altijd bewust van aanwezige genetische waarden.

Om een brede groep belangstellenden te informeren over deze materie is er binnen de afdeling Bos en Beplantingen van het IKC een 8 pagina's tellende kleurenbrochure ontwikkeld. In de brochure komen in kort bestek aan de orde:

- achtergronden problematiek
- wat zijn inheemse bomen en struiken?
- hoe kunnen we het voortbestaan van inheemse bomen en struiken veiligstellen?
- waar is inheems plantmateriaal verkrijgbaar?
- de stand van het onderzoek / verschenen publicaties
- informatie-adressen.

In de brochure is een complete lijst van inheemse bomen en struiken opgenomen, inclusief een indicatie van de mate van zeldzaamheid.

Gerard Grimberg

1001 vragen over Tuinieren

Schrijvers zijn de deskundigen van het tijdschrift 'Groei en Bloei'
461 bladzijden
20 x 12,5 cm, paperback
f 34,90
ISBN 90 274 4022 0

Bij Uitgeverij Het Spectrum is een aardig boekje uitgekomen onder redactie van Groei en Bloei. Een boekje dat mijns inziens in een behoefte voorziet. Na een korte inleiding over het gebruik, is het boek opgesplitst in de onderwerpen siertuin, balkon-, oranje- en kuuplanten, kamerplanten, groente en fruit. Ieder onderwerp wordt voorafgegaan door een korte inleiding, waarna in alfabetische volgorde de vragen over de betreffende plant aan de orde komen. Daarbij zijn heel veel vragen die vaak gesteld worden. Op die vragen wordt een duidelijk antwoord gegeven.

Ook de bomen en struiken krijgen ruimschoots de aandacht. Zo worden er wel elf vragen met betrekking tot de berk beantwoord. Maar ook Robinia, Beuk, Catalpa, Kornoelje, Prunus en Sering en nog veel meer bomen en struiken komen aan de orde. Ik ben het alleen niet helemaal eens met de stelling dat een berk na afzagen niet op de stam uitloopt. Ik woon temidden van de berken, waarvan we er een aantal

hebben afgezaagd. Maar een groot aantal begint toch weer op de stam uit te lopen. Overigens is het een zeer handzaam boekje met veel wetenswaardigheden. En voor de prijs hoeft U het zeker niet te laten liggen.

H.Ph. van Wijhe-Ruys, tuinarchitect

Bosbeheer, werk in uitvoering

uitg.: Algemene Vereniging Inlands Hout, Zeist

Deze brochure probeert enig inzicht te geven in het beheer van het Nederlandse bos. Een beheer dat rekening houdt met de verschillende bestemmingen, die het bos heeft, n.l. recreatie, het scheppen van een gezond milieu, woonplaats voor dieren en planten en houtproductie. Het Nederlandse bos dekt 10% van onze houtbehoefte.

Joop Comijs

Stadsbomen Vademecum 4

Theo Janson

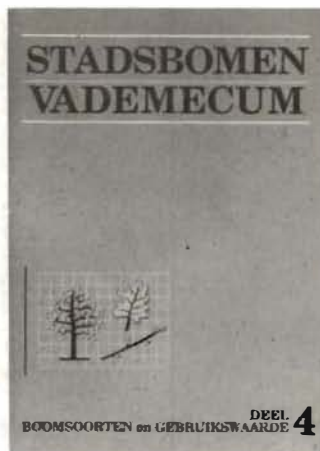
Herziene druk van het bekende boek 'Stadsbomen van Acer tot Zelkova'

Het vierde en laatste van het Stadsbomen Vademecum deel getiteld 'Boomsorten en gebruikswaarde' is de opvolger 'Stadsbomen van Acer tot Zelkova'. Stadsbomenvademecum deel 4 is van belang voor het werk van de beleidsvormer, de ontwerper, de inrichter, de boomverzorger en degenen die onderwijs op dit gebied volgen. Ook voor liefhebbers die informatie over groeivoorwaarden en beperkingen willen weten van de verschillende straat- en parkbomen in ons land is dit een uniek boek.

Stadsbomenvademecum deel 4 wordt door IPC groene ruimte in samenwerking met de Bomenstichting uitgegeven.

f 61,-

Het boek is te bestellen door het bovengenoemde bedrag (is inclusief porto) over te maken op giro 2108755 van de Bomenstichting in Utrecht.

Boomschorsjes

De puzzel Boomschorsjes kende vier afleveringen. De oplossing van de laatste puzzel die in Bomennieuws nummer vier van vorig jaar stond, is: schors 1 - Corylus colurna, schors 2 - Moerascipres, schors 3 - Grauwe abeel, schors 4 - Pyrus.

Slechts drie inzenders hadden een goede oplossing ingestuurd. Velen struikelden over de Corylus colurna, de boomhazelaar. We vroegen u natuurlijk niet naar de naam van de struik Corylus avellana, maar van de boom onder de hazelaars.

De winnaars van het boekje 'Dichter bij bomen' zijn:

- R. Bossong te Eindhoven
- A.J.A. de Wit te Nuland
- C. v.d. Linden te Capelle a/d IJssel

4 maart

Landelijke Vlinderdag

Organisatie is handen van de Vlinderstichting

Inlichtingen: tel. 08370-24224

18 en 19 maart

Het mooiste hout ter wereld groeit in Nederland

In kasteel Ammersoyen organiseert de vereniging 'Houtrijk Nederland' een expositie in Nederlandse houten produkten.

Kasteel Ammersoyen, Kasteellaan 7, Ammerzoden

open: za. & zo. van 11.00-18.00 uur entree f 7,50 p.p., kinderen tot 6 jaar gratis

Bereikbaar met buslijn 166 vanaf station Den Bosch (ca. 20 min.)

Inlichtingen o.a. bij: Chris van Aar, meubelmakerij Kopshout tel 080-771697/238410

22 maart

Nationale Boomfeestdag

De 39e viering heeft als thema 'Grenzeloos Bomen'

Het wordt een Europese Boomfeestdag met jumelagegemeenten, een kinderuitwisseling met de 12 lidstaten van de Europese Unie, het maken van boomcirkels in Europa en Guido de Vlaamse Gaai als 'Europees boomfeest-boegbeeld'.

Inlichtingen bij landelijk coördinator Peter Derksen tel.: 08370-74818

zondag 2 april

7e wandelmarkt in Tropeninstituut

De 7e wandelmarkt is een samenwerking van 'Op lemen voeten' tijdschrift voor voettochten en vereniging Reizigers Openbaar Vervoer (RO-VER). Het is de enige beurs in Nederland die zich uitsluitend richt op toerisme te voet. De nadruk ligt op - ongebonden - informatie voor wandelaars.

Het thema is: wandelen en openbaar vervoer in Nederland en Europa.

geopend: 11.00- 17.00 uur

Koninklijk Instituut voor de Tropen

Mauritskade 63, Amsterdam

entree: f 7,50 p.p., kinderen tot 12 jaar gratis. inlichtingen: 020-6869288

25,26 en 27 april

Inspiratie voor Stad en Landschap

Vakbeurs over bouwinnovatie en inrichtingsideeën voor openbare ruimte in stad en landschap.

Jaarbeurs, Utrecht

030-955560

25 mei, 4 en 5 juni, 9, 16 en 17 juli, 22 oktober

Openingsdagen Tuin de Wiersse

Plaats: Vorden

Inlichtingen: 05750-19355 (VVV Achterhoek) of 05752-3222 (VVV Vorden).

10 juni

Donateursexcursie Amsterdam

Onderwerpen zijn de iepenziektebestrijding en de 'Groenwacht'. Per rondvaartboot worden boomobjecten in Amsterdam bekeken.

Voor nadere informatie en deelname, zie de bijlage in dit nummer.

In het volgende nummer ...

Jubileumnummer

Bomennieuws nummer twee zal voor en deel gewijd zijn aan verleden, heden en toekomst van de Bomenstichting. U krijgt informatie over de jubileumuitgave, een gidsje

over fiets- en wandelroutes getiteld 'Bomen langs de route' en we beginnen met een donateurswervingsactie. Ook ontvangt u een uitnodiging voor een feestelijke donateursdag in het najaar.

Nueneen een kop kleiner

Na Tilburg heeft nu ook Nueneen een bekende, monumentale boom (groten-deels) laten verdwijnen. De oude etagelinde was een cultuurhistorisch monument en behoorde tot de top-10 van Nederland. Hij was hol van binnen en aangetast door de tonderzwam. Er vielen zware takken uit en dus werd hij te gevaarlijk voor passanten. Iedereen in Nederland heeft tussen Kerst en Oud en Nieuw kunnen lezen, horen en zien, hoe met veel feestelijk vertoon de bovenste etage werd weggehaald en de onderste etage bleef staan. Een goed georganiseerd afscheid. Waarom dan toch een stukje in deze rubriek? OMDAT DE BOMENSTICHTING ZORGVULDIG BUITEN SPEL IS GEHOUDEN EN TWIJFELT AAN DE NOODZAAK VAN DEZE MAATREGEL. Wij wisten van niets en moesten het ook uit de krant vernemen. En aangezien we ons niet kunnen voorstellen, dat de gemeente Nueneen nog nooit van de Bomenstichting heeft gehoord, moet onze conclusie wel zijn, dat ze ons er liever niet bij hadden. En misschien is dat nog niet zo slecht gezien, want wij waren zeker niet zonder meer akkoord gegaan met deze oplossing. Het gevaar van uitvallende takken had nog wel op andere manieren bezworen kunnen worden, bijvoorbeeld met (zware) snoei. Desnoods had de bovenste kroon ook helemaal terug gezet kunnen worden, zodat ook daar een etage was ontstaan. Ook hadden ze de ruimte onder de boom kunnen vergroten en afzetten, zodat eventueel vallende takken geen schade meer konden aanrichten. Al die oplossingen hadden wij willen voorstellen en eventueel ook subsidiëren, want zo'n belangrijke boom verdient een creatieve benadering. Geen goed georganiseerd afscheidsfeest, maar een goed georganiseerd behandelplan. De beroemde etagelinde van Nueneen is er nog wel, maar hij is niet meer wat hij was en zal dat ook nooit meer worden. Jammer!

Westhove op de schop

Begin januari was ik in Domburg (Walcheren) om even naar de stokoude linde op de binnenplaats van kasteel Westhove te kijken, die ik 15 jaar geleden voor het laatst had gezien. Het is een gedrocht, mooi van lelijkheid, monumentaal door zijn leeftijd en levenskracht. Ik was opgelucht, hem levend en vitaal weer te zien, vooral omdat ik rond het kasteel een waar slagveld van omgezaagde bomen aantrof. Stel u een donkere, snijdend koude dag voor, hardbevroren omgewoelde

grond, overal stammen en hoge takkenstapels en grote, hardwerkende machines op enorme, kale vlakten. Het leek wel een decor voor een griezelfilm.

De vriendelijke directievoerder legde me uit, wat er gaande is. Rond het kasteel was langzamerhand een woestijn ontstaan van verwaarloosd bos en dichtgeslibde, vervuilde vijvers en slotgracht. Het kasteel was vanaf de weg niet meer te zien, terwijl het geacht wordt, toeristen te trekken. Dus hadden Staatsbosbeheer, Waterschap

Marjan van Elsland

Walcheren en de Stichting Buitenplaats Westhove een herstelplan laten ontwikkelen. Tot zover allemaal verklaarbaar en aanvaardbaar: Het is duidelijk, dat er iets moest gebeuren. Maar hoe hebben de initiatiefnemers een plan kunnen aannemen waarin op grote schaal *alles* werd platgezaagd!? Er zijn wel stukken bos gespaard en ook een enkele, bijzondere boom, maar daarnaast zijn honderden bomen gesneuveld, oud en jong, van uiteenlopende soort en conditie. En die kale stukken gaan ze nota bene gedeeltelijk weer inplanten! Opnieuw struikel ik over de creatieve armoede van een ontwerper, die alleen maar iets moois kan maken, als hij helemaal opnieuw mag beginnen. Waarom heeft hij geen gebruik gemaakt van de aanwezigheid van gezonde, jonge en oude bomen om zijn ontwerp prachtig aan te kleden? Een groepje eiken van meer dan 100 jaar

hier, een dikke plataan daar, een jonge beuk als toekomstige, monumentale solitair enzovoort. Er stond genoeg moois, waar noch de ontwerper, noch de opdrachtgevers kennelijk de mogelijkheden van hebben gezien. Of was het makkelijker en goedkoper om alles tegelijk om te zagen en geen maatregelen te hoeven treffen voor het behoud van waardevolle toekomstbomen? Dan treft de ontwerper geen blaam en zijn het de opdrachtgevers, die uit (misplaatste) zuinigheid een kans hebben laten liggen. Hoe dan ook, het is een gemiste kans, waardoor te veel bomen onnodig zijn gesneuveld. Heel jammer!

Rijkswaterstaat laat iepen dood gaan

Heel wat gemeenten hebben in 1994 geklaagd, dat Rijkswaterstaat niet goed meewerkt aan de iepenziektebestrijding. Dat was ook wel te zien. Er staan duizenden iepen langs de rijkswegen, voor een deel als laanbeplanting, voor een deel als vulhout in landschappelijke beplantingen. Bijna overal zag je in de loop van het groeiseizoen bomen ziek worden, doodgaan en blijven staan. Een heel goed voorbeeld is de aansluiting van de rijksweg van Ede naar Barneveld op de rijksweg van Apeldoorn naar Amersfoort. Daar zijn sommige iepen al enkele jaren dood en het aantal gezonde bomen wordt steeds kleiner. Het was ooit een mooie, veelbelovende beplanting.

Gemeentelijke groenbeheerders, die in het algemeen een actief bestrijdingsbeleid voeren, doen wel hun best om hun rijkscollega's te stimuleren, maar krijgen meestal niet meer dan loze beloften. Of de verzuchting, dat het allemaal zo duur is en dus, als gevolg van de steeds verdergaande bezuinigingen, geen prioriteit heeft. Hebben ze bij Rijkswaterstaat het IBN-rapport nog niet gelezen, waarin wordt voorgerekend, dat het bestrijden van de iepenziekte goedkoper is dan het zogenaamde "uitwoedscenario", waarin bovendien de iep vrijwel uitsterft? Nu bezuinigen betekent het verlies van waardevolle en veelbelovende iepelannen en hoge kosten in de komende jaren. Is dat beleid of kortzichtigheid?